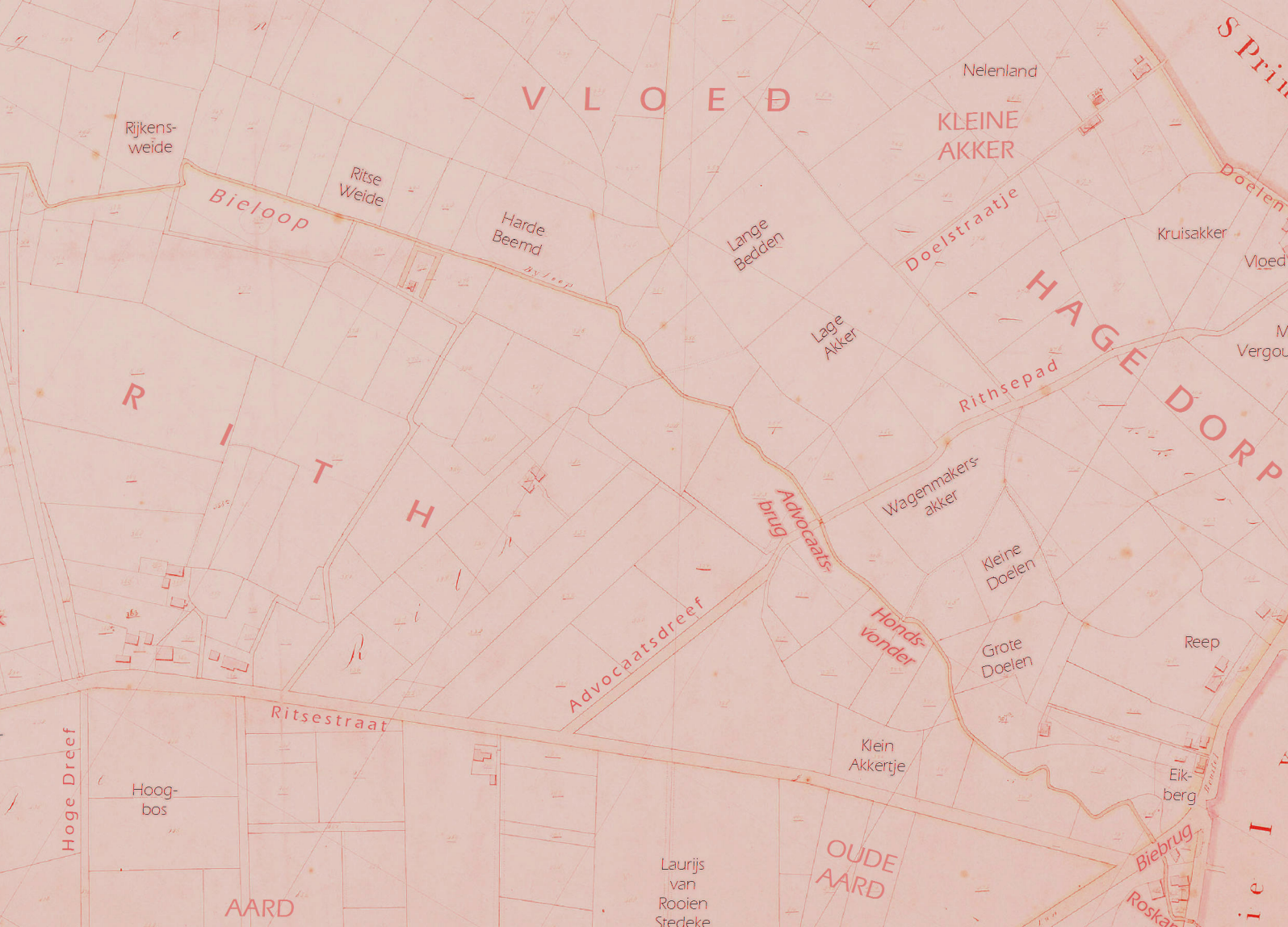

Erfgoedrapport Breda 60

Veldnamen in de voormalige gemeente Princenhage

4.9 Rith

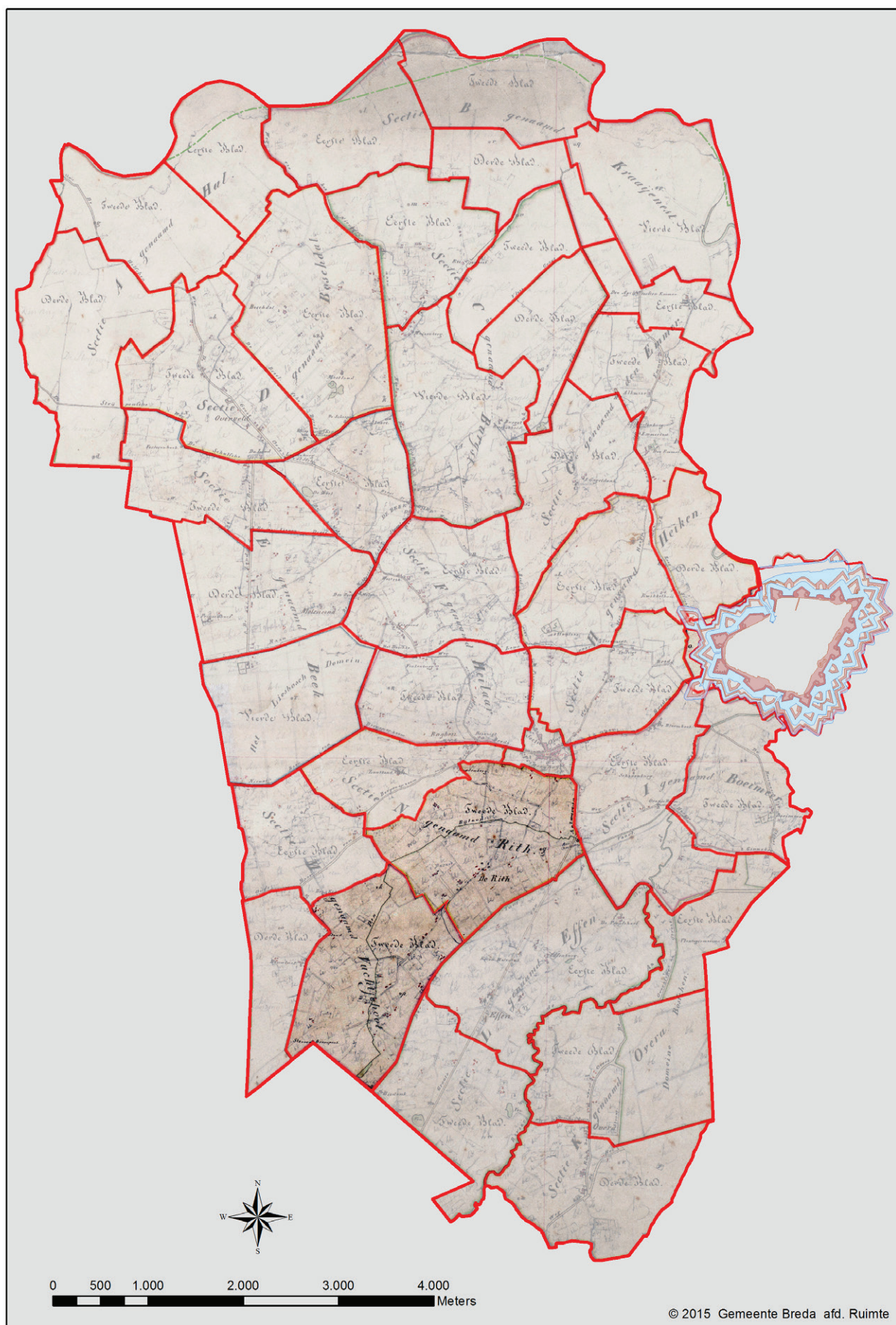
Chr. Buiks

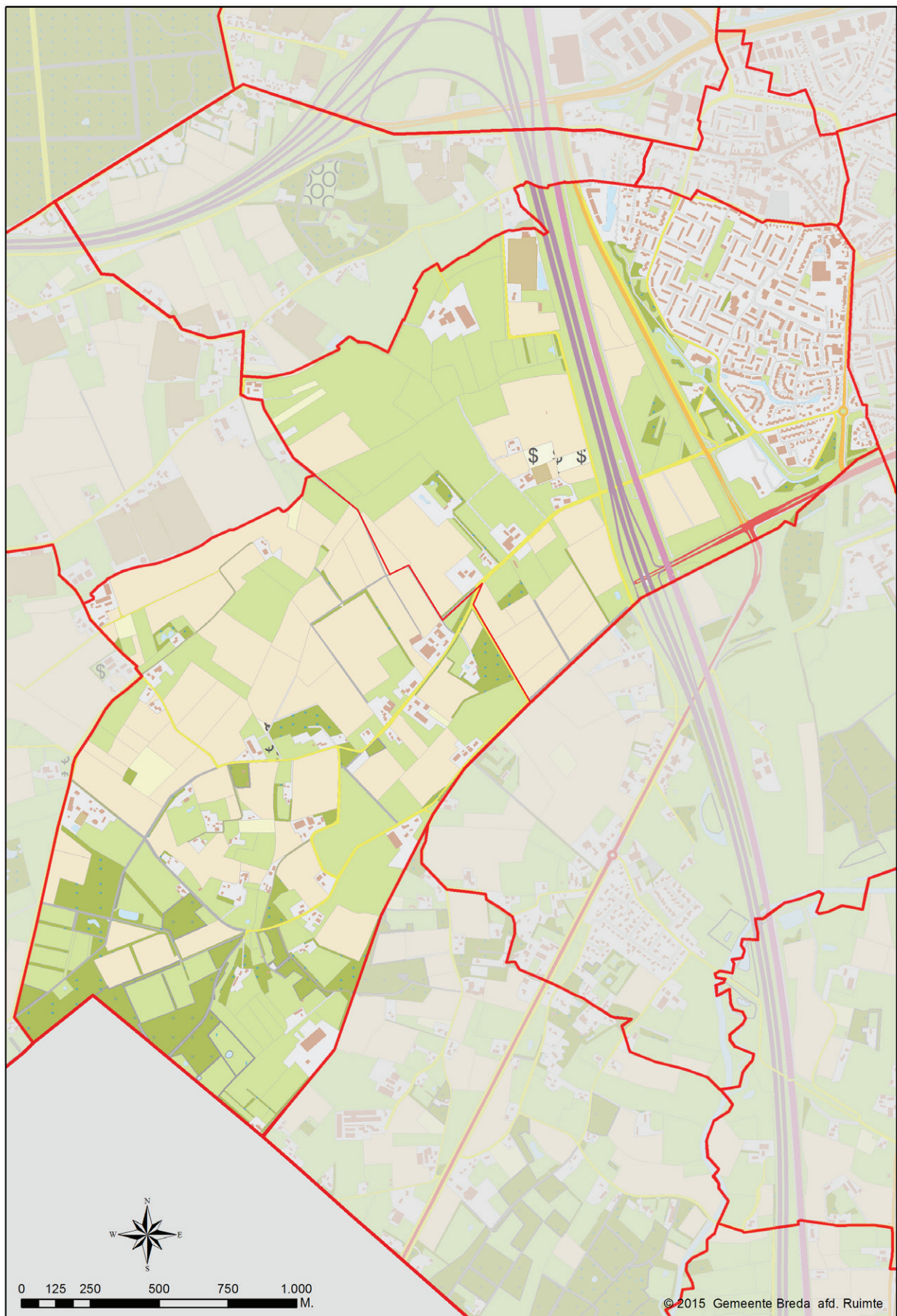

Gemeente Breda

4.9

RITH

Toponiemen van Rith op het kadastraal minuutplan Vuchtschoot sectie/blad M2 uit 1824.

4.9 RITH

AANSTEDE – 1734 – RH101, 113

Een stede lants mette huijsinge en houtwassen, zeven bunder, met twee bundersaeylants: de Aansteede.

Aanstede is een veel voorkomend toponiem: het duidt de grond aan gelegen tegen de stede, de boerderij. Het woord aanstede kent slechts een beperkt verspreidingsgebied: in het oosten van de provincie Noord-Brabant is het onbekend, evenals in het westen (en ook niet in het n.-w. van de Antwerpse Kempen). In Hilvarenbeek, Esbeek en de Beerzen is aanstede in gebruik, in het oostelijk daarvan gelegen Kempenland spreekt men van aangelag.¹ In Reusel komen zowel aanstede als aangelag voor.

Honderden, zoniet duizenden malen, komen we bij omschrijvingen van boerderijen dit woord tegen, vaak in een zin als 'een aenstede mette huysinge, schure en koye daerop staende'. Aanstede komt vooral voor vanaf de tweede helft van de zeventiende eeuw.

AARD – 1443 – CVV159

Die van ouden tyden in desen Aert niet en behooren, op desen Aert geen soyen en sullen mogen steecken op verbeurte van een oude Schilt..in die leechten vander groesen opten Aerdt.²

AARD – 1634 – P124, F22V

Dye van Hovel, van Effen ende van Eyndhoven van de gemeente 10½ Schelling Lovens.

AARD – 1650 – P124, F5

Jacob Beens 75 bundervan de heyde: den Aert en Buersstede, beginnende van de Ryt aldaer, 37 gulden cijns.

AARD – 1668 – R727, 204

Jacob Beens onderpand: erfgoederen by de Biebrugge: den Aert, zeventig bunder tuschen de Rit, den Heuvel, 't Hout en Effen.

AARD – 1679 – R729, 102V

Zeventig buynderen heyden en vroenten: den Aert, omtrent de Rith en 't Hout, afkomstig van Jacob Beens en nu in bezit van Adriaen Beens.

AARD – 1680 – R729, 128

Den Aert.

AARD – 1680 – R729, 135

Saijlants opden Aert by de huysinge: den Roscam.

AARD – 1699 – P126, F92V

Die van den Hovel, van Effen en van Eyndhoven betaelt 1649. Dood als blyckt bij attestatie overgeleght op de rekening van het jaer 1698.

AARD – 1699 – P127, F615V

Verdeling van de Aard: Corn. Adr. van Aert 133 roeden uyt de 65 bunder van de heide: den Aert, beginnende van de Ryth, ingenomen door Jacob Beens, 1649. Johan Stickers drie bunder, 267 roeden, Jacobus van Riel: vijf bunder, 129 roeden, Johanna van Riethoven dertien bunder, 87 roeden, Cornelis de Wyse tien bunder, tachtig roeden, Johan en Cornelis Wyse met Johan van Riethoven 22 bunder, 283 roeden (cyns elf gulden), Pieter Beris vier bunder, 110 roeden (twee gulden, twee stuivers), Johan Beens vier bunder, 314 roeden (twee gulden, acht stuivers).

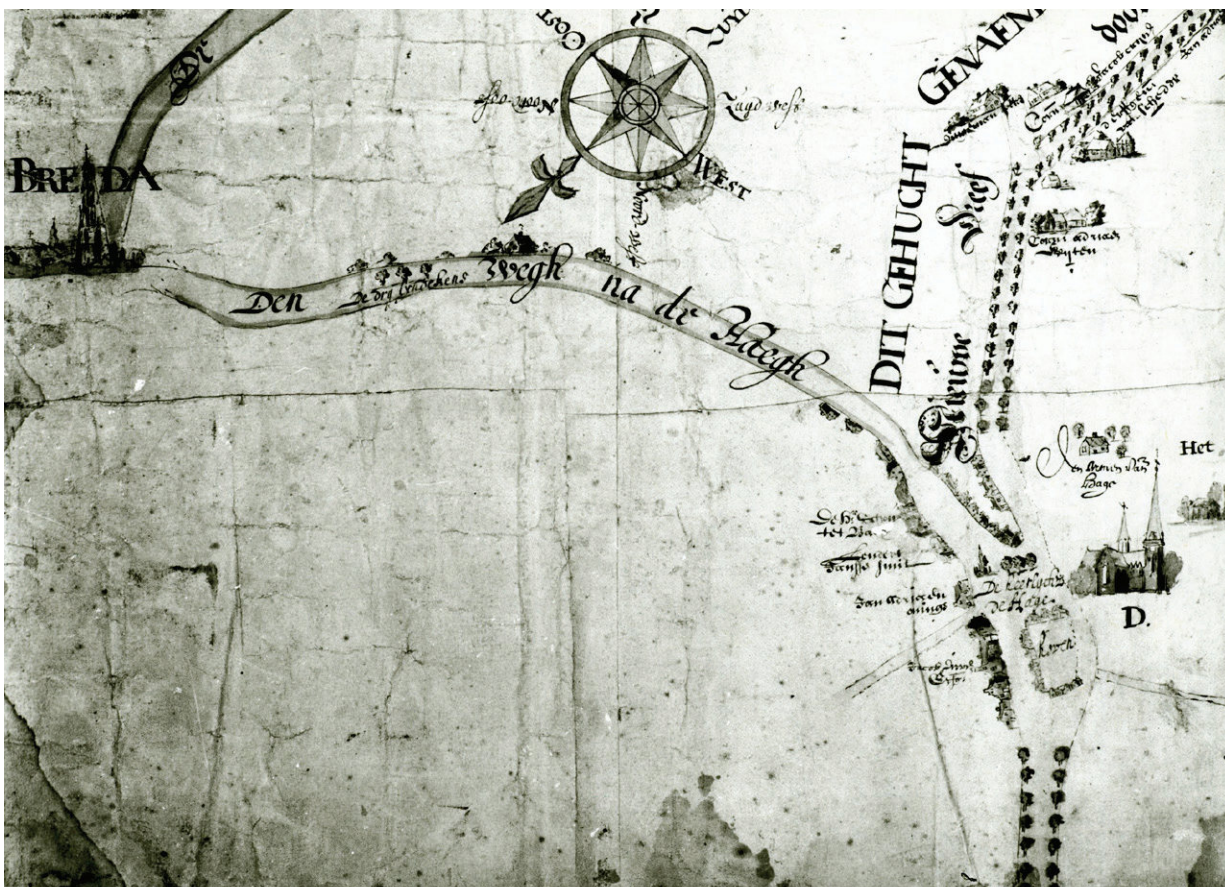
AARD – 1712 – R736, F168V

Erfdeling Johan van Riethoven en Cornelis de Wyse. De heer en mr. Cornelis van Riethoven krijgt: de westelijke helft in en van een perceel heyden en erve, 20 ½ bunder: den Aert, op de Rith, oostwaerts de naervolgende helft, hier affgedeelt met eenen graght en sloot, suytwaerts de Torffvaert, noortwaerts de Ritsestraet. Cornelis Josephus de Wyse, ook voor zijn zuster Pittronelle de Wyse en Elia de Wyse krijgen de oostelijke helft, 20 ½ bunder.

AARD – 1712 – R736, F155V

Een perceel soo bossen, saylant, weyde als heyden, twee bunder, 238 roeden: den Aert, suytwaerts sheeren baen ofte straet.

Deel van de kaart van de Aard (Foto Drion), 1650 (In BHIC, maar nu onvindbaar).

AARD – 1801 – RH283, 215V

Een perceel heyde: den Aart, drie gemet, 103 roeden, west de Ritsche straat.

AARD, GEMENE – 1509 – R418, F57

Achter de Haighkercke opte Vloet neven den gemeynen Aert.

AARD, HOGE – 1742 – GP272, 61V

Den Hoogen Aart.

AARD, HOGE – 1742 – GP272, 12

Land weijde en bosch inden Hoogen Aart.

AARD, HOGE – 1789 – RH282, 197

Land nu weyde, opden Hoogen Aart.

AARD, LAGE – 1742 – GP272, F140V

23½ roede nieuw; land weyde en bosch in de Leegen Aert.

AARD, LANGE – 1742 – GP272, F226V

58 erte in den Langen Aert benevens de Torfvaert.

Een aard werd door de gerechtigden gebruikt met turf steken, maaïen van heide, laten grazen van vee, dit alles volgens bepaalde reglementen (Aardbrief, keur).

In Kasterlee wordt over de Aard het volgende geschreven: 'Van in de oudste tijden had elk gehucht van het dorp zijn gemeenschapsgronden of gemeentegronden. De aard nu was zo een gemeentegrond. Het was een grote heivlakte, waar ieder huishouden van het gehucht een bepaald aantal karren heide mocht maaïen. Dat aantal was berekend op het aantal hoornbeesten van ieder huishouden. De heide diende als strooisel voor de dieren. Ook diende deze heide als eusel of weide voor de schapen en zelfs voor hoornvee en paarden doch enkel voor gemeentenaren van het gehucht. Aan den aard paalde gewoonlijk een goor, dat tot uitbating van moer en schadden voor dezelfde gemeentenaren diende.'³

Aard, 'Gemeenteweide, -heide, -bosch, -grond', ook wel 'gemene weide'⁴ of 'het gemene veld waar inz.de schaapskudde graasde'.⁵ In de Kempen staat aard voor 'gewoonlijk uitgestrekt gebied, dat wild en woest ligt en dat ten dienste staat van de gemeenschap der bewoners van een bepaald dorp of gehucht'.⁶

De Aarden werden na de middeleeuwen meestal onder de gerechtigden verdeeld, zoals bij bijvoorbeeld de Achtmaalse Aard moet zijn gebeurd, want begin achttiende eeuw verkopen particulieren er percelen moer van. In een eerder stadium kunnen delen ervan al door de goeden verkocht zijn. Hierdoor werd de aard steeds kleiner. Dat gebeurde ook wel bij andere aarden, zoals bij die te Princenhage. In de Achtmaalse Aard mochten de boeren geen ganzen, schapen of varkens laten grazen: het gebied was alleen bestemd voor rundvee en paarden. Ook mocht men er geen zoden steken, heide maaïen en turf slaan, dit alles volgens een reglement (keur) uit het jaar 1502.⁷

Over het verschil tussen een aard en de vroente horen we in een verklaring van 1656 over de Aard te Princenhage het volgende: 'een groote differentie ende onderscheyt te sijn tuschen gemeijne heyden off vroenten onverchynst en gemeyntens of vroenten die verchynst sijn oft iaerlijcx chijs geven als naementlyck de gemeynte vanden Aert, want gemeene ende

onverchynsde heyden ofte vroente mach een yeder van den dorpe gebruyken met beesten ende schaepen op te iaegen, heyvlaggen te steken, sooyen te steken ende andersins' (R 826, f ol. 99). Een aard was ooit van de landsheer gekocht en de gegoeden moesten jaarlijks een cijns afdragen. Een aard werd beheerd door gemeyntemeesters, aardmeesters of gezworenen, die er op toe zagen dat het reglement werd nageleefd.

Zie meer over de Aard onder Effen, Aard.

ADVOCAATSBRUG – 1878 – P401, 1640

De Advocaatsdreef lopende van de Ritsestraat over de Advocaatsbrug.

Genoemd naar een van de advocaten die grond bezaten op de Rith, mogelijk Cornelis van Riethoven.

ADVOCAATSDREEF – 1878 – P401, 1640

De Advocaatsdreef, lang 986 meter, lopende van de Ritsche straat over de Advocaatsbrug.

Mogelijk genoemd naar Cornelis van Riethoven, advocaat, die in 1726 twee pachthoeven bezat op de Rith, RH 139, fol. 82-87v.

AKKER, HOGE – 1563 – R713, 252V

Stuck lants: den Hoogen acker, negen lopensaet.

AKKER, HOGE – 1610 – R719, F158V-161

Het Cleijn en Groot Gemeth, westwaerts aen tstick lants: den Hoogen acker en Crauwelshoeck.

AKKER, HOGE – 1658 – R726, F68

Een perceel saeylant: den Hoogen Acker, vier gemet.

AKKER, HOGE – 1696 – R732, 90

Een perceel saeylants: den Hooghen Acker, vier gemet.

AKKER, HOGE – 1706 – R734, F135V

Een perceel saeylant: den Hoogen Acker, twee gemet.

AKKER, HOGE – 1771 – RH108, 220V

Een perceel zaayland: den Hoogen Akker, twee gemet.

AKKER, HOGE – 1801 – RH283, 215V

Vier gemet zaayland: den Hoogen Akker.

AKKER, HOGE – 1801 – RH283, 217V

Halve bunder zaailand: den Hoogen Akker, west de Hooge dreef, zuid de torfvaard, noord de rithsche straat.

AKKER, HOGE – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel: den Hoogen Akker, opden Moervlietaard, noordoost aan den houtwas tegens het Rioolveld.

AKKER, KLEINE – 1694 – RH196, 27V

Twee gemet saeylant: tCleyn Acker (leen).

AKKER, LAGE – 1593 – R494, 56V

Den Leegen Acker.

AKKER, LAGE – 1714 – RH200

Een perceel saeylant: den Leegen Acker, vier gemet, op de Vloet met de helft van het straetje daertoe behoorend (leen onder Breda).

AKKER, NIEUWE – 1563 – R713, 252V

Stuck lants: den Nyeuwen Acker, vier lopensaet.

AKKER, NIEUWE – 1567 – R714, F160

Noch de Groote Weyde metten Nyeuwen Acker ende metten heesterboschken en met oick de groote Koeweyde over den Loop, 3 ½ bunder.

AKKER, NIEUWE – 1610 – R719, F158V-161

Aenden Nieuwen Acker.

AKKER, NIEUWE – 1662 – R726, 195

Het Cleyn Weyken en den Nieuwen Acker, vier gemet.

AKKER, NIEUWE – 1668 – GP263, F39

Helft van den Nieuwen Acker, twee gemet.

AKKER, NIEUWE – 1695 – R732, 74V

Een perceel saeylants: den Nieuwen Acker, een gemet.

AKKER, NIEUWE – 1742 – GP272, F49V

Anderhalf gemet vanden Nieuwenacker, achter de stede op de Rith.

AKKER, KLEINE NIEUWE – 1668 – GP263, F157V

Lant onder de Rijdt: den cleijnen Nieuwen Acker, anderhalf gemet.

AKKER, KLEINE NIEUWE – 1742 – GP272, 61

Anderhalf gemet: den Nieuwe Kleinen Acker.

AKKER, VOORSTE HOGE – 1695 – R732, 74

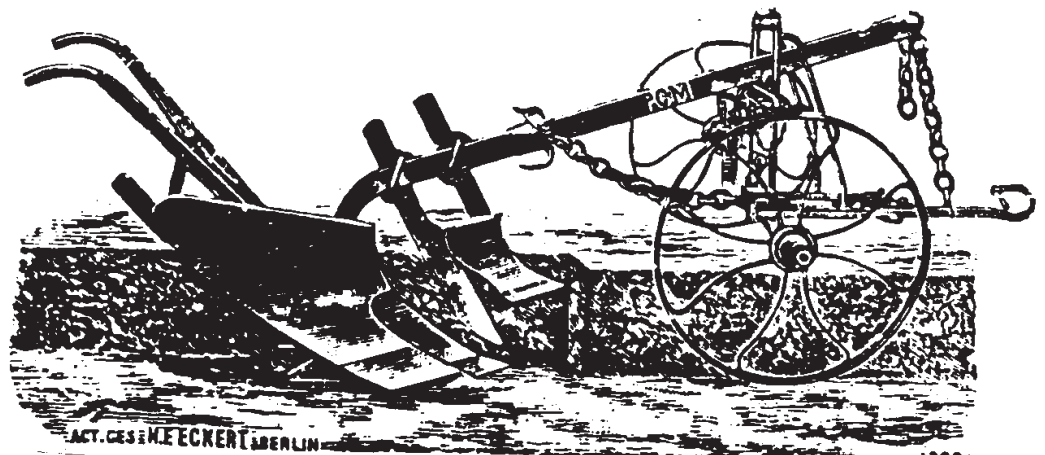
Een perceel saeylants: den Voorsten Hoogen Acker, twee gemet.

AKKERKE, KLEIN – 1668 – GP261, 80V

Cleijn Ackerken.

AKKERKE, KLEIN – 1789 – RH282, 197

Een perceel land: het Klijn Akkerke (leen onder Burgst), anderhalf gemet.

Eckerts ploeg,
negentiende eeuw.

Akker is het meest voorkomende element ter aanduiding van bouwland, akkerland. Akker betekent mogelijk 'het omheinde veld'.⁸ Op de Rith lag geen dorpsakker, zoals die bij veel andere nederzettingen wel bekend is.

Akkers werden vooral gebruikt voor de teelt van rogge, voornamelijk winterrogge, Secale cereale, een gewas dat jarenlang op het zelfde stuk grond geteeld kon worden, waarbij dan na de oogst in augustus nog een nagewas verbouwd werd in de vorm van stoppelknollen of spurrie.

ANNA BOS – 1801 – RH283, 216

225 roeden: Anna Bosch, noord de Ritsche straat, zuid de turfvaart.

Bos genoemd naar zekere Anna. In 1793 wordt Anna Petronella Cheeuws genoemd op de Rith.

Vergelijk het Annabos onder Ulvenhout.

BEGIJNENBOS – 1674 – R728, F115

Het Bagynenbos, oostwaarts de Liessenweijde, voor en over de Bieloop.

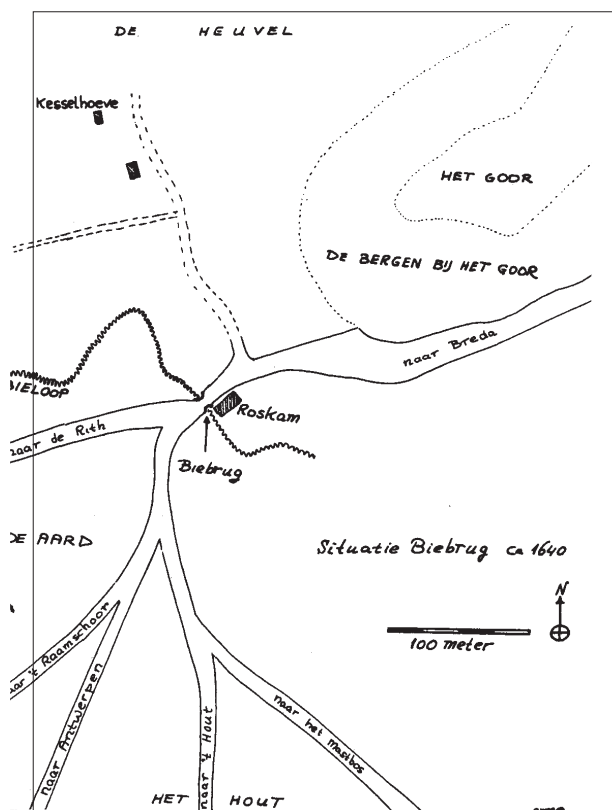
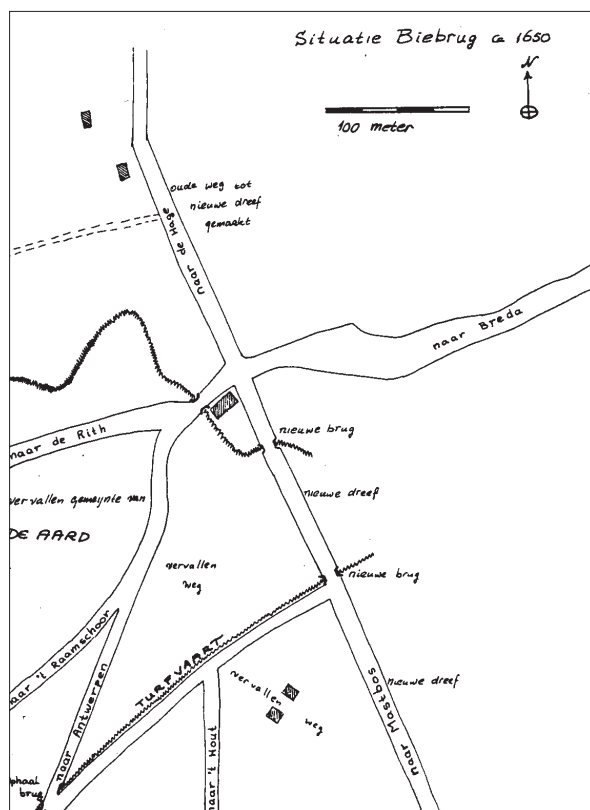
Voormalig bezit van een begijntje.

BEKERS – 1742 – GP272, 66

Half gemet nieuw land: de Beekers.

Situatie bij de Biebrug, circa 1640.
Reconstructie door K. Leenders.

Situatie bij de Biebrug, 1650.
Reconstructie K. Leenders.

Genoemd naar familie Bekers? Eerder afgeleid van Bijgaard, Begert.

BERGSKE – 1836 – N 6403, 92

Een perceel zaailand: het Bergske, 66 roeden (M 407).

BERGSTRAAT – 1754 – RH106, F73

Den Heyakker, noort de Bergstraet.

Straat naar de Berg (onder Effen?).

BIEBRUG – 1569 – R714, F97

Huys en erve omtrent de Byebrugge.

Brug over de Bieloop.

BIELOOP 1570 – R715, F7V

Weyden opten Bysloop.

BIELOOP – 1597 – R718, 21V

Inde Raemen, suytwaerts aen zeker schouwleije: den Bieloop.

BIELOOP – 1604 – R718, F254

Beemden suytwaerts aende Reviere oft stroom: de Weeghrejise, westwaerts aenden Bieloop.

BIELOOP – 1634 – P124, F57V

Landt, heyde en weyde aende loop van de Ramen by de Ryt: Martensacker, den Bieloop noort.

BIELOOP – 1658 – RH132, 21

Met een waterloopken uyt de heyde door het Raemschoor is coomende inde voors. Weghreyse van outs geheyen en alnoch genaemt is den Bieloop.

Imkers, Breughel.

BIELOOP – 1699 – P126, F357

Moers ofte heivelts opde Ramen, den Bieloop west.

BIELOOP – 1742 – GP272, F7V

In de Fliere, aan wedersijden van de Bieloop of torfvaart.

BIELOOP – 1880 – GP1915

De Bijloop, aanvangende aen de scheiding met Rijsbergen bij perceel M 791, loopende door de Achterste Rith en de Heuvel naar perceel I 170, lang 5872 meter.

BIELOOP, OUDE – 1682 – R729, F196V

Achter de steenoven noortwaerts den Ouden Bieloop.

Waterloop genoemd naar het gebied de Bie. In de Antwerpse Kempen schijnt bijloop wel als soortnaam op te treden. Vergelijk:..een wild Foreest, beboord Zuidwaarts door de Scint en Noordwaarts door een bijloop die men later tijd de Kleinbeek zal heten.⁹ Maar de Bieloop in Princenhage kent alleen oude schrijfwijzen Bieloop en geen Bijloop. Bijloop is pas in de negentiende eeuw ontstaan als 'verbetering' van het als minderwaardig dialect aangevoelde Bieloop. In 1570 wordt deze waterloop als Biesloop vermeld: als dit de originele vorm is, maar dat is erg onwaarschijnlijk, kan men denken aan een waterloop met biesen. De waterloop de Bieloop zal denkkelijk genoemd zijn naar het gebied de Bie.

Op 3 oktober 1727 werd de schouw van de Bieloop uitgevoerd. Advocaat Riethoven werd als eigenaar van de aangezende gronden geordonneerd de santschellen aan de Brandbrugh uit te doen. GP1760b. De Bieloop werd gewoonlijk twee maal per jaar geschouwd.

BIESDONK – 1668 – R727, 191

Heijvelts in de Biesdonck aende torffvaert, noortwaerts de torffvaert.

BIESDONK – 1673 – R540, F330V

Juffr. Adriana van Bernagien onderpand: hoeve, huysinge, schuere en erffenisse, onder weijden, boschen en heyden: Biesdonck.

BIESDONK – 1682 – R729, 227

Onderpand Adriana van Bernagien onderpand een hoeve, huijsinge..vijftien bunder: de Biesdonck, achter den Aert, noortwaerts aende Vaert aldaer.

BIESDONK – 1684 – R730, 83V

Andries van Nimwegen onderpand een hoeve huijsinge schuere.. vijftien bunder: Biesdoncq, achter den aert, noortwaerts aende Vaert.

BIESDONK – 1792 – RH283, 14

Een gemet heyde omtrent Biesdonk, oost de turfvaart.

Donk, 'hoogte in moerassig terrein', hier begroeid met biesen, waaronder men allerlei biesen en russen en andere waterplanten met lang en smal blad kan verstaan.

Met bies werd in de zeventiende eeuw een aantal verschillende plantensoorten aangeduid: de mattenbies, de stekende bies, pitrus, pijptorkruid (= wel-riekende water-biese) en zwanenbloem (= bloeiende water-biese) en mogelijk nog andere. Sommige biesen leverden

nuttig materiaal voor de mens, zoals de mattenbies (voor stoelen) en pitrus (pitten voor kaarsen).¹⁰ De Hoeve Biesdonk lag eensdeels onder Rijsbergen.

In 1699 brak er onenigheid uit over de tienden in dit gebied. Bastiaan Jan Bastiaansen, pachter van de eerste klamp tienden van Vuchtschoot, waar de hoeve Biesdonk onder viel, had op 29 juli de tienden van de granen van deze hoeve ingezameld. De volgende dag kwamen Jan Mathysen en Marynis Claesse, allebei wonend onder Rijsbergen, de tienden nogmaals ophalen. Zij forceerden de poort van Biesdonk en haalden de tienden nog een keer op. Jan Mathysen werd ook agressief: hij voegde Adriaen Adriaenssen van Meil, pachter van de hoeve, die geprotesteerd had, toe: 'ick sou u omver steecken als een hondt' terwijl hij met een riek naar Adriaan uitviel.

BIESHEINING – 1699 – P127, F482

Anderhalff bunder heiden: de Biesheyninge, tot Vughtschoot aen 't Raem.

BIESHEINING – 1699 – P126, F147V

Derdalff bunder heyden op de Rit teynden den schouwloop: de Biesheyninge.

Heining genoemd naar het gebied de Bie? Of bezit van een familie De Bie? Gezien dat het een heide betreft (voor een heining ook al opmerkelijk) zou hier ook de bies als plant in aanmerking kunnen komen.

BOOMGAARD, OUDE – 1668 – GP261, F80V, 130V

Ouden Boomgaert; inden Ouden Bogaert in Dingman Cornelis Backers stede, 25 roeden.

BOOMGAARD, OUDE – 1742 – GP272, 108V

25 roeden inden Ouden Boomgaert.

BOOMGAARD, OUDE – 1802 – RH283, 215

Vijftig roeden: den Ouden Boomgaard.

Voormalige boomgaard.

Enten. Psalterium van Bonmont, achtste eeuw.

BOS, HOOG – 1802 – RH283, 217V

Twee bunder schaarbosch: het Hoogbosch, west de Hooge Dreef, zuid de Torfvaard, noord de rithsche straat.

BOS, HOOG – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Het Elsveld, noordoost tegens de Middelbuekedreef, noordwest tegens het Hoogbosch, zuyd-oost tegens het rioolveld.

BOS, NIEUW – 1730 – RH100, F51V

Vier gemet lants, nu Nieuw bosch opde Rith.

BOSKE – 1670 – RH275, 21

Stuck erven en weyde: dBoschken, half gemet (leen onder Burgst) (bij de hoeve Giessenborgh).

BOSKE – 8136 – N 6403, 92

Een perceel zaailand en bisch met het zes-jarig hakhout: het Boschke, 67 roeden (M 320, 321).

BOSKE, HOOG – 1801 – RH283, 218

Een gemet schaarbosch: het Hoog Bosken, oost hoeve Moervliet, zuid tegen de Turfvaart, noord de rithsche Straat.

BOSSEN, SMALLE – 1674 – R728, F115

De Smalle Bossen by t Singelbos.

Bos: gebied met bomen, struiken en gras. Het Hoogbos was een schaarbos, dat is bos dat om de vijf tot zeven jaar gekapt werd. Een dergelijke schaarbos werd aangelegd met berk, els en eik. Na een paar maal kappen bleef vooral de eik over.

BOSAKKER – 1916 – BREDANAAR35, 53

Een perceel weiland: de Boschakker, L382, groot 33 are.

BRANDENBRUG – 1727 – GP1760B

Advocaet Riethoven beschout om de sandtschellen uyt te doen aen de Brandebrugh.

Brug bij het gebied de Brand? Dat gebied is hier onbekend. Dan genoemd naar de familie Van de Brand? Of identiek met de Verbrande Brug? Waarschijnlijk het laatste. De vorming van de naam kan gestimuleerd zijn door de aanwezigheid van het toponiem Brandenheiveld.

BRANDENHEIVELD – 1562 – R713, 205

4½ bunder heyvelt: Brandenheyvelt, aende Ramen (bezit van de familie Van den Brant).

BRANDENHEIVELD – 1580 – R716, 63

Stuck erfs: Brandenheyvelt, onder bosch, slachmoer en bleckelingvelt, vijf bunder rontsomme met houtwasch beplant opten Omloop, noortwaerts aende strate: Brandestraet.

BRANDENHEIVELD – 1630 – R722, 242

Den heijacker, noortwaerts aen Brandenheijvelt.

BRANDENHEIVELD – 1675 – R728, F148V

Vijf gemet bosch en heyde: Brantenheijvelt.

BRANDENHEIVELD – 1681 – R729, 167V

Een perceel heijvelts: Branden Heijvelt, anderhalf bunder aen 't Raemschoir aende Brandestraet.

BRANDENHEIVELD – 1699 – R743, F46

Een perceel bosschen, aende Brandestrade, westwaerts 't Brandeheyvelt.

BRANDENHEIVELD – 1706 – R734, F119

Een perceel heyvelts: Branden heyvelt, anderhalf bunder aen t'Raemschoir, aende Brandestraet.

BRANDENHEIVELD – 1730 – RH100, F71V

Heyde in 't Brandenheyvelt.

BRANDENHEIVELD – 1757 – RH281, 6

Veertig a vijftif roeden heyde: tBrandeheijvelt, agter de Rith.

Heiveld in bezit van de familie Van de Brand.

In 1569 verkopen Niclaes en Willem vanden Brant aan Jan Gheryts van Baerle de hoeve, huysinge, speelhuys, schure, koye, bogaert, hovinge en erffenisse mette toebehoorten en erve mette opgaende eycken en schaerhout, groot dese hoeve onder lant en weyde zeven bunder, twee gemet, zuytwaerts den Aert, westwaerts aende hoeve die Jan Graeuwman huert van Jacques del Valdulyt. R714, fol. 251v. Blijkbaar was de familie Van den Brand gegoed op de Rith.

BRANDESTRAAT – 1580 – R716, 63

Brandenheyvelt noortwaerts aen de strate: Brandestraet.

BRANDESTRAAT – 1661 – R726, 151

Aende Brandestraet.

BRANDESTRAAT – 1668 – GP263, 6

Opten Bieloop omtrent Brandestrade.

BRANDESTRAAT – 1699 – R733, F46

Een perceel bossche aende Brandestrade, westwaerts 't Brandeheyvelt.

BRANDESTRAAT – 1753 – RH106, 7

6½ gemet: de Brandestraet, Hoog Weyken en Moervelt.

Straat genoemd naar bezittingen van de familie Van den Brant. In 1415 worden vermeld: Adryaen van den Brande, Jan van den Brande, Merten van den Brande en Peter van den Brande, G, fol. 4, fol. 18 en fol. 33.

BROEKAKKER – 1613 – ND8974, F113

Acker: den Broeckacker. Jan Hendricx alias Buijcx, tevooren Jan Franssen van den Broeckacker bij sijn huijs, twee lopensaet.

Broek, 'moeras', vaak met vruchtbare bodem, hetgeen blijkt na ontginning.

BROUWERSAKKER – 1801 – RH283, 216

Anderhalf gemet zaayland: den Brouwersakker, noord de Ritsche straat, zuid de Turfvaart

Bouwland van de familie Brouwers of van een brouwer. In 1415 komen voor: Goden de Brouwer, Heinric de Brouwer, Jacob de Brouwer en Noyt Brouwers, G, fol. 42v, fol. 21, fol. 19v en fol. 70.

BRUG – 1634 – P124, F98V

Op de Ramen by de Brugge.

BRUG – 1742 – GP272, 61V

Nieuw lant opden Aart neeve de bane aan de optreckende brug aldaar.

Brug over de Bieloop. Vervanger van de Verbrande Brug?

BRUGBOSKE – 1801 – RH283, 218

Half gemet schaarbos: tBrugbosken, noord de straat, suit de turfvaart.

Bos gelegen bij de brug.

BRUGDREEF – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Den Westhuijsakker, zuydoost tegen den Vaartkant, zuydwest de nieuw gemaakte en genaamde Brugdreef.

CATHARINA BOS – 1801 – RH283, 216

266 roeden bosch: Catharina bos.

Vergelijk Annabos.

CHRISTERTYNSHEVELD – 1534 – R707, F93

Heyvelts opte Ramen: sCristertayns heyvelt.

Christertijn zal een familienaam zijn (die verder onbekend is).

DIRKENSTEEKE, PEERKE – 1681 – R729, 181V

Een perceel erven bij de hoeve van Sr. Johan van Riethoven, nu in huer bij Jan Janssen Hoeij alias Jan de Wael, twee bunder benefens de hoeve, suytwaerts aende strate, aenden Aert comende, dit stuck lants genaemt Pierken Dircken Stedeke.

DIRKENSTEEKE, PEERKE – 1801 – RH283, 217V

Vijftig roeden: Peerken Dirken Steedeken, oost tegen de Hooge dreeff, zuid de torfvaard, noord de Rithsche straat.

Stede 'stuk land uit een aanstede' of 'boerderij', hier van Peter Dirken.

DIRKSVAART – 1634 – P124, F98V

Kwart bunder moers by tHellegat, myns Gen.Heeren wildert oft moer oost, de rirole west, Dierckvaert suyt.

DIRKSVAART – 1699 – P127.F444V

Moers byt Hellegat opde Ramen..de Rirole west, Dircxvaert zuyt.

Zijvaart van de Turfvaart? Aangelegd door Dirk. Zie Heer Dirksvaart.

DOGAKKER – 1801 – RH283, 217

Twee gemet zaayland: den Dogakker.oost de Vossegragt, zuid de Torfvaard, noord de rithsche straat.

DOGAKKER – 1802 – RH283, 217

Twee gemet zaayland: den Dogakker, oost de Vossegragt, zuid de torfvaard, noord de Rithsche straat.

DOGAKKER – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel zaayland: den Dogakker, zuydwest tegen het Vaardveld, zuydoost tegen de Linde-
weyde.

Dogge(n) is een familienaam.¹¹ Rond 1630 leefde Jan Vermolen alias Dog in Teteringen, R 824, fol. 273.

DOORNENBOS – 1910 – BREDANAAR29, 150

Kavels rogge op het Doornenbosch.

Doorn heeft betrekking op de mei- of sleedoorn.

DRAPDREEF – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Het Nieuw Veld, noord oost de Nieuwe Brugdreef, zuydwest de Drapdreef, noordwest de Louisedreef.

Drap kan gevormd zijn uit de familienaam Drabbe. Zie onder Moervliet.

DREEF, HOGE – 1802 – RH283, 217V

Het Spiebosch, oost tegen de Hooge Dreeff, zuid de torfvaard, noord de rithsche straat.

Hooggelegen dreef. Een dreef is een weg met bomen erlangs.

DRIES, ACHTERSTE – 1742 – GP272, 83

Den Agtersten Dries.

Dries 'uitgeputte akker', later ook 'huisweide'. In het noordwesten van de Antwerpse Kempen werd dries wel omschreven als 'De weide die haast aan de hoevegebouwen paalt, nooit wordt gehooïd en gewoonlijk langer blijft liggen (d.i. zonder omgedaan te worden) dan een andere weide. In tijden dat er veel werk op de boerderij was werden de dieren makkelijk op de dries te grazen gezet.¹² Een dries die op een uitgeputte akker werd aangelegd, werd enkele jaren als grasland gebruikt: het vee liet er zijn uitwerpselen achter in de hoop dat de natuurlijke vruchtbaarheid zich zou herstellen.

'Dries wordt, in de Baronie, genaamd de grond in het gemeen, en het met gras bezette land in het bijzonder, twelk binnen eene boeren-hofstede besloten is; men verstaat er somtijds door hetgeen, dat men elders noemt de boerenwerf. Eigenlijk is het driesch, dreesch, in Nederlandsch driesch, en beteekent akkerland, dat rust en niet bebouwd wordt; daarvan dat dries, driesch op sommige plaatsen in 't algemeen eene weide beteekent, omdat het driesche land doorgaans tot weiland dient'.¹³

In 1675 is sprake van een driescant, als scheiding tussen twee percelen, die anderhalf tree breed was en niet gevlagd mocht worden door Cornelis Pauwel Willem Stoops, RH 134, fol. 66.

DRUIPAKKER – 1802 – RH283, 216V

Vier gemet, 46 roeden: den Druypakker, zuid tegen de Turfvaart, noord de Rithsche straat, oost de zoogenaamde Ritdreeve, west de Vossegragt.

DRUIPAKKER – 1931 – DE BOER28, 29

Twee kavels haver in den Druipakker.

Drupen kan onder andere betekenen 'glooien, van een dijk'.¹⁴ Hier kan dat betrekking hebben op een afhellende akker.

EIKEL KUILBOS – 1801 – RH283, 217

Vier gemet bosch: t Eekele Kuylbosch, met een dreefje: t Stouwdreefje.

Bos bij een kuil waar eiken groeien? Of lag hier een kuil eikels? Werden eikels bewaard in kuilen zoals bijvoorbeeld rode wortelen? Eikels konden gebruikt worden als varkensvoer, maar in tijden van nood ook door mensen worden geconsumeerd. En in de bosbouw werden natuurlijk ook veel eikels gebruikt als zaaigoed.

EKELVELDJE – 1600 – R718, 112V

Schaerhout van het boschken van het Eeckelveldeken aff tot het Singelbosch.

Veld waar eiken groeien.

ELSVELD – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel weyde: het Elsveld, noordoost tegens de Middelbuekedreef, noordwest tegen het Hoogbosch, zuydoost tegens het Rioolveld, zuydwest tegens het Berkbosch.

Veld waar elzen groeiden. Elzen groeien vooral op vochtige grond, aan slootkanten.

ESSENWEIDE – 1668 – GP263, 88

Weijde: Essenweijde, op de Rijt, drie gemet.

ESSENWEIDE – 1742 – GP272, 302

Drie gemet: de Esseweijde

ESSENWEIDE – 1778 – RH110, 129

Een perceel weyland: de Esseweijde, zuid den Bieloop.

ESSENWEIDE – 1782 – RH111, 62V

Een perceel weyland: de Esseweyde, vier gemet zuid de Bieloop.

ESSENWEIDE – 1801 – RH283, 217V

Half bunderweyde: de Esseweyde, west de Hooge dreef, zuid de torfvaard, noord de ritsche straat.

Weiland met essen erom heen. De es, *Fraxinus excelsior*, levert zeer waardevol hout, vooral gebruikt voor stelen van gereedschap.

FIJNENBASENHEIVELD – 1723 – RH97, 127V

Een bunderzaaylant op de Rith: Fijnenbasenheijvelt.

Fijnenbaas kan een bijnaam zijn.

GAARSDRIES – 1670 – RH275, 21V

Den gaarsdries, anderhalf gemet (bij Giessenborgh) (leen van Burgst).

Dries waarop gras groeit. Een gaarsdries werd gebruikt om kalveren te weiden of om een paard te laten grazen.

GAGELVELD – 1668 – GP261, 80V

Gagelvelt.

GAGELVELD – 1742 – GP272, 108V

Twee gemet weijde: het Gagelvelt, aende suijsijde van den Bieloop.

GAGELVELD – 1801 – RH283, 215V

Drie gemet heyden: het Gagelveld, noord den Bieloop.

Veld, 'woeste grond', waar gagel groeide. Gagel is een aromatisch ruikende struik, die vroeger vooral gebruikt werd bij de bierbereiding (de gruyt). Ook wel om ongedierte uit matrassen te weren.

Volgens een aantekening van Van Mieris zou men uit de bessen van gagel vet of was stoken om kaarsen van te maken.¹⁵

Blankaart schrijft over dit gewas: 'Het is een klein heestertjen van wel twee voeten hoog, hebben veele harde bruine rysjes. De blaadjes zyn breedagtig lang, hard, uit den geelgroenen, niet in gedaante, maar in reuk (die wel soo sterk is) met de Myrtus (= mirre?) overeenkomende... In Nederland heb ik het op veenagtige waterige plaatsen gevonden... De reuk bewyst genoeg, dat dit gewas, en voornamelyk de vettigheid der zaden, uit fyne en werke-lyke deelen bestaat, want het bier daar mede gebrouwen maakt iemand seer haast dronken, voornamelyk soo het belegen bier is. In de kassen gelegd bewaart het de kleederen enz. voor de motten. In de wyn gedaan, doet die een aangenamen geur krygen.'¹⁶

Gagel is door de ontginning en de zeer sterke ontwatering van een algemene soort veranderd in een zeldzame.

GAGELWEIDE – 1706 – R734, F136

Een perceel weyde: de Gagelweyde, een bunder.

Weiland op zure, natte grond, waar gagel, Myrica gale, groeide.

GALDELSWEI, VAN – 1916 – BREDANAAR35, 53

Een perceel weiland: Van Galdersweike, L 397, groot 46 are.

Bezit van de familie Van Galder.

GEER – 1836 – N 6403, 92

Een perceel zaailand: de Geer, 43 roeden (M 401).

Perceel met een afwijkende vorm: twee overstaande zijden die niet evenwijdig lopen.

GELDERSEAKKER – 1699 – R733, F62V

Twee perceel soo saeij als weijlant: de Gelderse Acker, twee bunder bij het Raemschoor, oost, suyt en noortwaerts sheeren straete.

Akker van de familie Van Gelder.¹⁷

GEMET – 1567 – R714, F160

Weyken metten boschken daer teynden aen: het Gemet, anderhalf gemet.

GEMET, KLEIN EN GROOT – 1609 – R719, F160V

Stuck lants: het Cleijn en Groot Gemeth, twee gemet, westwaerts aen tstick lants: den Hoogenacker ende Crauwelshoeck, noortwaerts aenden Nieuwen Acker.

Het gemet is een Westbrabantse oppervlaktemaat. In de Baronie reikt het verspreidingsgebied ongeveer tot de Mark. Op de Rith komt deze maat dus ook voor. Een gemet = 1/3 bunder ofwel 1/3 X 1,29 hectare = 0,43 hectare.

GRIFFIERSHEIVELD – 1594 – R717, 129V

Jan Matheeus Wachmans, schouteth, koopt uyt sheeren hant een stuck heyvelts en erfs: t Griffiersheyvelt, aende Ramen.

GRIFFIERSHEIVELD – 1597 – R718, 10V

Heijvelts by 's Griffiers Heijvelt (vergelijk Nicolaes Vierling, greffier van de Rekenkamer, fol. 21v).

GRIFFIERSHEIVELD – 1597 – R718, 21V

Erffgen.van Mr.Nicolaes Vierling, in syn leven greffier was van de Rekenkamer binnen Breda verkoopt een stuck heijvelts, 4½ bunder: het Greffiers Heijvelt, inde Raemen, oostwaerts en noortwaerts aen s heerenvroente, westwaerts aen zeker schouwleije: den Bieloop.

Heiveld in bezit van griffier Nicolaes Vierling, de bekende waterstaatkundige en griffier. Vergelijk Moers by het heyvelt dat de griffier toebehoert, 1544, RH 120, fol. 144v.

GROOTVADERSMOER – 1703 – R734, F39V

Een perceel moer en heyvelts: Grootvaedersmoer, honderd roeden omtrent t'Raemshoor.

Moer, veen afkomstig van grootvader.

HARDE BEEMD – 1668 – GP263, 5

Weijde: den Herttenbemdt, met een boschken, anderhalf gemet.

HARDE BEEMD – 1688 – R731, 138

Een perceel weijde: den Hartbeempt, twee gemet.

HARDE BEEMD – 1742 – GP272, 215V

Anderhalf gemet weijde en bosch: Hartenbeemt.

Een beemd die een stevige ondergrond bezat was uitzonderlijk. De meeste beemden waren moerig en de bodem was onvast, zodat de hooiwagens er vaak niet in konden. Het hooi moest dan uit de beemd gedragen worden. Beweiding met grootvee was ook onmogelijk.

Hier dus een beemd met een stevige bodem. Op de kaart van het Mastbos en omgeving uit 1621 komt geregeld de vermelding voor 'herten gront', dat was een positieve eigenschap voor een perceel: het kon beweid worden, of als het een akker was, kon hij bereden worden met karren.

HAZAARD – 1749 – RH104, 195

Rynier Hoinck van Papendregt, advocaet voor de resp. hoven van Justitie in Holland, wonende te s'Hage verkoopt Mr Albertus Gerard Waelwyck, auditeur militair te Breda een hoeve gelegen op de Rith met de huysinge en de daeraen behorende saey en hooylanden mitsgaders bosschen en plantagien.

Deze omschrijving heeft betrekking op de later Hazard genoemd hoeve of landhuis.

Landhuis uit de late achttiende of vroege negentiende eeuw.¹⁸ In de achttiende eeuw werd ongeveer op de plaats van deze hoeve de boerderij annex het landhuis Hazard gebouwd, Rithsestraat 146. Dit landhuis werd opgericht achter de boerderij van Giessenburg. In 1749 was die boerderij in bezit van Hieronymus Geens. Vervolgens kwam het in door naasting in bezit van Albert Gerard Waalwijk. In 1793 verbleef Prins Willem V een tiental dagen op Hazard.¹⁹

De boerderij heette oorspronkelijk de Hoeve op de Rith en de Hoeve Giesenburg. Zie aldaar.

Hazaard is een familienaam. In 1743 wordt ene Maria Theresia Hasaart genoemd, RH 279, fol. 136. Daarnaast betekent Mnl.Hasaert 'Kans, worp op goed geluk'.²⁰ De boerderijnaam was dus een wensnaam.

Soldaten gingen wel eens op hazard, dat zal een soort plunderen zijn. Zo werd een stel Bredase soldaten in 1597 'op hasaert gaende tot Vlymen' gevangen genomen; zij kwamen in Den Bosch in de nor, R 818, fol. 79v, 80.

HEER DIRKSVAAART – 1699 – P127, F468

Moers opde Ramen, comende aende rirole genaemt Heer Dircxvaert zuyt.

Turfvaart aangelegd door zekere Heer Dirk. Mogelijk is bedoeld Dirk Lams. Zie Dirksvaart.

HEIAKKER – 1630 – R722, 242

Stuck erfs: den Heijacker, twee bunder, westwaerts aen Brandenheijvelt.

HEIAKKER – 1645 – RH128, F34V

Stuck saeylant: den Heyacker.

HEIAKKER – 1668 – GP263, F87V, 72

D'Heer Joan van Gilse, heer van Villers weduwe en erfgenamen, lant op de rijt: den Heijacker; Een bunderland en erve op de Rith: den Heyacker, slegt goed.

HEIAKKER – 1668 – GP261, 80V

Lant, synde nieuw lant: den Heijacker, negen gemet.

HEIAKKER – 1669 – R727, 307

Een perceel saeylants: den Heyacker, half bunder, oost de Torffvaart.

HEIAKKER – 1694 – RH196, 27

Twee gemet saeylant: den Heyacker.

HEIAKKER – 1750 – GP287, 355

2¼ gemet: den Heyakker.

HEIAKKER – 1753 – RH106, 6V

4½ gemet: den Heijakker, agterste en voorste Weyde, noort den Bieloop.

HEIAKKER – 1754 – RH106, F73

Twee gemet: den Heyakker, noort de Bergstraet.

HEIAKKER – 1760 – RH107, 109V

Vijf gemet land: den Heyakker, met het daerop staende plantsoen, zuyt de Turffvaart.

HEIAKKER – 1768 – RH108, 157V

Een perceel land: den Heyakker, zuyt de turfvaart.

HEIAKKER – 1801 – RH283, 218V

4½ gemet: den Heyakker, noord en west sheeren straat.

Akker ontgonnen uit heide.

HEIBERG – 1801 – RH283, 216

Half bunder schaarbosch: den Heyberg, nu Johanna Bosch.

Voormalige hoogte met heide begroeid.

HEIBOS – 1788 – RH282, 188

Het Heijbosch zynde gedeeltelijk uytgegraven ontmoerde gronden, heyde en bosch, veertien a vijftien gemet by de Verbrande Brug, oost den Bieloop.

Bos op een stuk heide.

HEIDE, KLEINE – 1790 – RH112, 168

Een perceel land, thans bosch aan de Klyne Hyde, noord, oost en west de Bane of s'heeren wildert.

HEILIGE GEESTAKKER – 1668 – GP263, 90

Den Heij. Geestacker.

HEILIGE GEESTAKKER – 1742 – RH104, F27

Den scheuracker, op de Rith, suyt den Heyligen Geestacker.

Akker in bezit van de Tafel van de Heilige Geest, de instelling die eeuwenlang de armenbedeling verzorgde.

HEILOOP – 1689 – R731, 167V

De Lieseweyde over den Heyloop.

Zijtak van de Bieloop, komend vanuit de heide.

HEIVELD – 1836 – N 6403, 92

Een perceel zaailand: het Heiveld, een bunder, 56 roeden (M 371).

HEIVELD, LANG – 1628 – R722, 151

Stuck heijvelts: Lanckheyvelt, by 't Raemschoer.

HEIVELD, LANG – 1645 – R128, F22V

Stuck heyvelden over het Raemschoir ontrent het Hellegath: het Lanck Heyvelt, anderhalf bunder.

HEIVELD, LANG – 1668 – R727, 191V

By het Lanck Heyvelt over het Ramsgoir.

HEIVELD, LANG – 1681 – R729, 197

Een perceel moeren tusschen den Bieloop en de torffvaert aent Lanck Heijvelt.

HEIVELD, LANG – 1719 – RH96, 47

Heyde int Lang Heijvelt boven 't Raemschoor.

In de heide groeide op de hogere plekken struikheide, *Calluna vulgaris*, en op de lagere dopheide, *Erica tetralix*. Verder kwamen er nog allerlei andere planten voor zoals klokjesgentiaan, beenbreek, zonnedauw, brem, pijpenstrootje, bochtige smelev, buntgras, veenpluis, gaspel-doorn etcetera. Jonge boompjes, zoals berken, eiken, dennen werden door de voortdurende begrazing met schapen, vernietigd, zodat de heide kaal bleef.

Heide komt voor het eerst in het jaar 1240 in het Nederlands voor²¹. Men denkt voor heide wel aan een betekenis: 'gemeenschappelijke mark, die als onbebouwd terrein tot algemeen gebruik bestemd was; naar de plaatselijke omstandigheden kon dit bos, heide of hoogvlakte zijn'²².

HELLEGAT – 1634 – P124, F82

Op de Ramen, by t Hellegat.

HELLEGAT – 1634 – P124, F94

Joncker Niclaes van Duyn 1/3 van de Heyninge by tHellegat, daer Joncker Charles Hinckaert de rest van bezit.

HELLEGAT – 1699 – P126, F365V

Kwart bunder moers opde Ramen by t Hellegadt.

Gat, 'diepte'. Hel duidt op een helling. In het middelnederlands staat helle voor 'Helling; steilte; kuil, diepte'.²³ Men heeft hel ook wel geassocieerd met het noorden (ten opzichte van een nederzetting): bij de Germanen zou hel het noorden aangeduid hebben.²⁴

Het Hellegat ligt op de grens van Etten, Rijsbergen en Princenhage. Het was een moergebied.

HERTENBEEMD – 1666 – R727, 59V

Een perceel weijde: den Hertenbeemt, een bunder opden Bieloop.

Beemd 'hooiland', hier genoemd naar de harde, stevige bodem, een uitzondering bij beemden. Zie Harde Beemd.

HIL – 1931 – DE BOER 28, NR.3

Elf stuks eikeboomen op den Hil.

Een hil is een heuvel, vaak aan een rivier gelegen, maar ook wel in het binnenland. Verder lagen er hillen langs de Mark: aangeslibde hoogten.

HOEKSKENS – 1753 – RH106, 7

Twee gemet land: de Hoekskens, noort den Bieloop.

Hoek 'perceel in een hoek van wegen'. Ook wel 'perceel' zonder meer.

HOEVE, KLEINE – 1580 – R484, F30

Jan Hubr. Cornelissen huert van Jan Gherits van Baerle de Cleyne Hoeve die Henr. Adr. Wilmsen zekere jaeren gehuert heeft mette huysinge en erffenisse en gebruyck van het backhuys. Termijn: Vier jaar. Halverwege berouw. Ingaende half maart. Pachtsom: veertig Karolusgulden per jaar (te betalen half maart) en vier zester rogs + een veertel boecweyt. Mag een bunder van buyten hueren. Dan coren + stro van dat buynder in leste jaar opde hoeve voeren. Moet twaalf reysen met wagen en peerde per jaar van de hoeve naer Breda doen met torf, hout of yet anders. Vitsel halen op de hoeve. Vier vymmen riets verdecken (of zes stuivers per vim betalen). Leste jaer: 1/3 van het bouwland ledich laten. Leste jaer geen smael coren saeyen of beemden lentenen. Verhuerder mag per jaar vier last torff in de weyden laten slaen. De putten moet de huerder dicht maken. Schitten van de weyden oprapen, met aerde mengen en over de weyden doen. Een roede in de groote weyde uyt de hoochte effenen en in de leechten vueren.

HOEVE GIESSENBORG – 1670 – RH275, 21

Vrouwe Maria Catharina Taets van Amerongen, vrouwe van Giesenborgh laat na: dWoonhuys en schuere, seer vervallen, den hoff, werff, heyde daeraen gelegen: den Hoijbergh + de Peerdeweyde, dBoschen, den Speelhoff, de Liesche weyde, de Langhe weijde, den Huijsacker, den Gaersdries, tSingelbosch, het Uytgeworpen Kerckbosch, den Kerckacker, alle leen onder Burgst.

HOEVE GIESSENBORG – 1699 – P126, F52

De Hoeve Gysenborch genaemt de Hoeve op de Rijth.

Hoeve, 'grote boerderij', bezit van de familie Giessenburg. Vergelijk Jacob Taets heere tot Gysenborch, 1634, P124, fol. 41.

In 1654 was Mathijs Adriaen Jan Onincx pachter van deze hoeve, die toebehoorde aan de vrouwe van Giesenborch. Hij had op de Oosterhoutse markt een paard gekocht waar hij behoorlijk tol- en licentiegeld voor had betaald; toch werd het dier door 'cherchers' van Breda in beslag genomen, RH 132, fol. 18, 18v.

HOEVE OP DE RITH – 1634 – P124, F12V

De Hoeve van Gijssenborch, genaemt de Hoeve op de Ryt.

HOEVE OP DE RITH – 1668 – GP263, 5

De hoeve op de Rijdt van Anthony van Thienevelt.

HOEVE OPDE RITH – 1668 – GP263, F130

Jouffrr. Maria Anna Catharina Taets van Amerongen, vrouwe van Giesenborch, landt aende hoeve op de Rijdt, 16½ gemet + hoffstede by Peeter Pater stede aenden Aert + weijden

aenden Bieloop, vijftien gemet + landt van uijtgeworpen bosch, 7½ gemet. Modo Anthony van Thienevelt.

HOEVE OP DE RITH – 1674 – R728, F114V

Heer Willem Baron Taets van Amerongen X Phippina Aurelia van Blijleven verkoopt Sr. Anthony van Thienevelt en Elisabeth Jacob Schoenmakers de hoeve op de Rit, bewoond door Wouter Lanceloot Aertsen, met den Speelhoff, de Paerdeweyde, de Liessenweyde, Kerckbos, Kerckacker, 't Huysweyken.

HOEVE OPDE RITH – 1675 – R728, F155

Sr. Anthoni van Thienevelt, laeckenkoper en Elisabeth Schoenmaeckers, bagijntje, debet Joffr. Anna Helena Somdam, weduwe Johan Baptista Leerse 1200 gulden op de Hoeve, huysinge.. twintig bunder: de Ritse Hoeve.

HOEVE OP DE RITH – 1689 – R731, 167

Digna Jacob Schoenmakers, weduwe Anthony van Thienevelt en Elisabeth Schoenmakers, bagijntje, verkoopt Johan Hoynk van Papendrecht de Hoeve op de Rith, met huysinge, schuere en huysacker, suyt den Aert oft hey + Paerdeweyken, de Liesweyde, Kerckbosch, de Geer.

HOEVE OP DE RITH – 1699 – P126, F52

De Hoeve Gysenborch genaemt de Hoeve op de Rijth.

HOEVE OP DE RITH – 1749 – RH104, F195

Rynier Hoinck van Papendregt, advocaet voor de resp. Hoven van Justitie in Holland, wonend in s'Gravenhage verkoopt Mr. Albertus Gerard Waelwijck, auditeur militaire te Breda een hoeve gelegen op de Rith met de huysingen en de daeraen beh. saey en hooylanden, mitsgaders de bosschen en plantagien, met twee bunder beemden in den Angel, totaal twintig bunder.

Genoemd naar de ligging op de Rith. Identiek met de Hoeve Giesenburg, later Hazaard. Of de vermelding van 1749 ook betrekking heeft op deze hoeve is onzeker. De hoeve werd reeds in 1430 vermeld; was een leen van Burgst.

HOEVE VAN HONSDONK – 1517 – R424, F12

Erfdeling Kathelyn Peter Roevers: de Hoeven van Honsdonck mette huysinge, schure, scaepskoye en hovinge mette erffnisse en toebehoorten op de Ryt.

HOEVE VAN HONSDONK – 1517 – R424, F12

Erfdeling Kathelyn Peter Roevers: der Hoeven van Honsdonck mette huysinge, schuere, scaepskoye en hovinge met erffnisse en toebehoorten op de Ryt.

HOEVE VAN HONSDONK – 1535 – R707, F146

De Hoeve: de Hoeve van Honsdonc.

HOEVE HONSDONK – 1699 – P127, F527

Dingeman en Pr. Corn. Goris Backers alias Pater van 2/3 van de hoeve op Honsdonck op de Rith, negen bunder (cyns 2/3 van zes Schellingen, acht denieren en twee hoenders).

Honsdonk 'donk met onvruchtbare bodem'. Of genoemd naar de begroeiing met honsdohout, dat is vuilboom, sporkenhout, *Frangula alnus*, een waardeloze houtsoort. Zie ook bij Honsdonk.

Deze hoeve was in 1650 in bezit van Dingeman Paters. Huidig adres Rithsestr. 118, 122.

HOEVE, EERSTE, TWEEDE, DERDE – 1688 – RH276, 33

Elizabeth Leser en sr.Jasper Leser sonder wettig oir nagelaten gestorven laten na: de huysinge van de ierste hoeve met de schuer, kooy en erffenisse, een gemet. De huysinge van de tweede Hoeve met de schuere en werff, honderd roeden, de schure van de Derde Hoeve met werff en hoff.

Blijkbaar drie bij elkaar gelegen boerderijen.Waarschijnlijk gelegen aan de Rithsestraat, ten oosten van Hoeve Hondsdonk.

HOF, LANGE – 1668 – GP263, 39

Lant in de stede: den Langen Hoff, half gemet.

HOF, LANGE – 1742 – GP272, 108V

Half gemet in de steede: den Langen Hof.

Hof 'met heggen omgeven stuk grond, dicht bij de boerderij', gebruikt voor de teelt van gras, vlas, klaver, boekweit, haver, kolen etcetera, maar niet voor rogge.

HOFSTEEKE – 1724 – RH98, 63

Een perceel zaayland: het Hoffstedeken, twee gemet, by het Raamschoor op de Rith.

HOFSTEEKE – 1760 – RH107, 109

Een perceel saeylant: het Hofsteeken.

Hofstad

'Plaats waar een boerderij of huis staat of gestaan heeft'; in toponiemen meestal het laatste. In cijnsboeken komt hofstad honderden malen als appellatief voor. Hofstad wordt vaak vervormd, tot het onherkenbare toe, bijvoorbeeld tot Ofstap, Hostaay, Hostert, Hoogsteen en in Achtmaal Hontsteert.

Het toponiem heeft waarschijnlijk vaak betrekking op de plaats waar eens een belangrijke hoeve stond, mogelijk de kern van een nederzetting.

HONSDONK – 1517 – R424, 148

Agneese W. Roevers des Verwersdr. X J. Adr. Koecx heeft uytgegeven Huyghen Willem Pr. Roevers 1/6 deel van de hoeve en goeden van Honsdonck.. hetzy in huysinge, in landen, in zande, in beemde, in heyde, in weyde, in dyepen, in drooghen, in hooghen.. in erfleenen oft in erfpachten oft in wat manieren dat t zy.

HONSDONK – 1527 – R705, F119

Cornelis wylen Willem Corn. Beems heeft vercoft J. Jacopssone van Byestraten twaalf Rijns-gulden, aengecomen van Kathelyn W. Pr. Roevers zyn moeder, te heffen op Lichtmisse opte gehele hoeve en goeden van Honsdonc met alle heure toebehoorten, mette huysinge, schuere,

scaepskoye, hovinge en erffnisse en wt alle de parchelen van erven dair aen liggende en toebehoorten, gelcyck de voirgen. wylen Kathelijñ W. Pr. Roevers weduwe en kynderen de-zelve hoeve en goeden beseten hadden, opte Rit.

HONSDONK – 1535 – R440, F53

de Honsdonck.

HONSDONK – 1567 – R714, F116

Corn. en Aert, gebruederen wylen Aert Corn. Roevers resp. 22 en twintig jaar, verkopen Mr. Niclaes vanden Brant, hunne neve, de helft in en van de hoeve, goeden en erffnisse: Honsdonck, waarvan de wederhelft toebehoort aen Mr. Niclaes en Mr.W. vanden Brant, priester, opte Rit in de Lange Buynder,.. in huysingen, in hovingen, in bogaerden, zaeylanden, weylanden, beemden, bosschen, houtwasschen. Belast met heerenchyns zoo in hoenderen als in gelde tesamen twintig stuivers uyt de geheele hoeve.

HONSDONK – 1634 – P124, F9

Corn Ghoris Backers alias Pater van 2/3 van de Hoeve Honsdonck, op de Reth, negen bunder.

HONSDONK – 1635 – R723, 143V

De Hoeve van Honsdonck.

HONSDONK – 1742 – GP272, 118V

De kinderen van Advocaet Riethoven, tevooren Jan Dingeman Backers erfgenamen, een steede op de Rith aenden Aert aldaer: Honsdonck

Honsdonk is een toponiem dat onder andere ook voorkomt onder Ulvenhout. Waarschijnlijk is hond een pejoratief, een negatieve eigenschap aanduidend, bijvoorbeeld onvruchtbaarheid, moerassigheid. Hond kan ook een verkorte vorm zijn van hondshout, vuilboom, een struik die waardeloos hout levert. Het is alleen te gebruiken voor peggen (voor schoenzolen) en voor houtskool. De bessen zijn oneetbaar en het hout stinkt. In plantennamen wijst hond steeds op giftige of schadelijke planten.²⁵

Zie ook onder Hoeve van Honsdonk. In 1726 had huurder Adriaen Bernaert Naes een huurachterstand en gaf daarom aan de verhuurder Cornelis van Riethoven al zijn levende have en inboedel over, RH 139, fol. 82-83. In de jaren 1724-1727 liep hij ook weer een achterstand op van tweehonderd gulden per jaar, RH 139, fol. 126.

HONDSVONDER – 1544 – RH120, 21

Vlemmincks Weyde omtrent de Honsvonder.

HONDSVONDER – 1632 – R723, F55V

Lants omtrent den Honsvonder by den Ryth.

HONDSVONDER – 1668 – GP263, F69

Aenden Honsvonder.

HONDSVONDER – 1742 – GP272, 61

Den Honsvonder.

HONDSVONDER – 1761 – RH107, F145

Weyland aenden Hondsvonder.

Vonder, voetbruggetje, hier van slechte kwaliteit, bouwvallig, rot. Lag de Hondsvonder op de plaats van de vroegere Effensevoord in de Bieloop?

HONDSVONDERAKKER – 1681 – R729, 158

Een perceel saeijlants: den Honsvonderacker, half bunder.

Akker aan de Bieloop, bij de Hondsvonder.

HOOIBERG – 1670 – RH275, 21

Heyde aende hoeve van Giessenborgh: den Hoybergh (leen van Burgst).

Een berg waar hooi gedroogd werd? Hooi werd wel eens van de beemden gehaald, bijvoorbeeld bij overstromingen. Het kon dan nadrogen op een hoog veld. Of is Hooiberg ontstaan uit Hoberch 'hoge berg'?

HOUTDIJK – 1568 – R714, F217V

Hoeve..zuytwaert aen sheeren strate: den Houtdyck., noortwaerts aenden waterloop aldaer: de Byeloop.

Dijk, 'enigszins hoger liggende weg door moeras of heide', hier naar het gebied het Hout.

HUISAKKER – 1670 – RH275, 21V

Den Huijsacker, 10½ gemet (bij Giessenborgh) (leen van Burgst).

HUISAKKER – 1753 – RH106, 6V

Huijsinge..met zes bunder land: den Huijsakker.

HUISAKKER – 1931 – DEBOER28, 29

Kavels rogge in den Huisakker.

De Huisakker is de akker tegen het huis, de huysinge, de boerderij. De hier genoemde Huisakker blijkt in 1753 precies een halve hoeve (van twaalf bunder) groot te zijn. Voor een huisakker is zes bunder enorm groot, ruim 8,5 hectare.

HUISDRIES – 1871 – NBOC11, 1034

Verkoop van schaarhout op de Huisdries bij de hoeve Zuurland.

Dries bij de boerderij Zuurland.

HUISWEIKE – 1674 – R728, F115

T Huysweyken, oostwaerts aen 't singelbosch, suytwaerts den Huijsacker.

HUISWERF – 1744 – RH279, 169V

Een perceel saayland: den Huyswerff.

Huiswerf is de werf tegen het huis; daarnaast wordt er ook wel eens een schuurwerf genoemd. Vanaf de zeventiende eeuw vervangt werf het oudere erffenisse. Een zeer oude vermelding is: erve, gaersdries en huyswerff, 1544, RH 128, fol. 11.

IN DE STAD – 1634 – P124, F35

Een halff bunder landts aende Ryt genaemt In de Stadt.

IN DE STAD – 1699 – P126, F151V

Een halff bunder landts aende Ryth: In de Stadt.

Is Stadt verkort voor Hofstad? Stad kan ook 'plaats' betekenen.

JOHANNA'S BOSCH – 1801 – RH283, 216

Half bunder schaarbosch: den Heyberg, nu: Johanna Bosch, noord de Ritsche straat, zuid de Turfvaart.

Identiek met Annabos; vergelijk ook Catharinabos.

KEET – 1742 – GP272, 10

De Keete.

Keten stonden vaak bij veengebieden om de veenarbeiders te huisvesten. Ook woonde men wel tijdelijk in keten als de boerderij afgebrand was.

KEIZERSAKKER – 1597 – R718, 10V

Stuck lants, een gemet, by den Aert: 's Keijzersacker, zuytwaerts aende heijde: den Aert.

KEIZERSAKKER – 1598 – R718, 39V

in Keijseracker.

Akker van de familie Keizers. Vergelijk Berthel Jans Keyzers, 1537, R 708, fol. 53v.

KERKAKKER – 1600 – R718, 112V

Het Schotbosch neffens de Kerckacker.

KERKAKKER – 1670 – RH275, 21V

Stuck lants: den Kerckacker (leen van Burgst) (behorend bij Giessenborgh).

KERKAKKER – 1674 – R728, F115V

Den Kerckacker, suytwaerts aenden Aert, noortwaerts aen het uytgeworpen Kerckbos.

Akker die ooit van de kerk van Princenhage was? Of een rente opbrengend voor de kerk.

KERKPAD – 1503 – EC554

In de Cleyn Acker, oestwaerts neven den Kerckpat van der Rit suytwaerts.

Pad vanuit de Rith naar de Haagse kerk, identiek met huidig Bijloopwegje en Doelakkerstraat (in Princenhage).

KIEVIT – 1667 – R727, F143V

Stede op de Rith, westwaerts de Kievit.

Gebied waar kieviten voorkwamen.

KIEVITSLAAR – 1544 – RH120, 21

Heyvelts aent Kievitslaer.

Laar, 'open plek in een bos, voorzien van waterplassen'.²⁶ Ook wel 'onbebouwde (gemeenschaps) grond met heide of minderwaardige grassoorten begroeid'.²⁷ Laar is een oud element; het komt ook voor in nederzettingnamen. Hier een laar waar kieviten verbleven.

KIEVITSLAND – 1595 – R717, 164V

Stuck heyvelts: Kievitslant.

Genoemd naar de vogel of naar een familie?

In 1415 wordt Claeus Kievits genoemd, G, fol. 26v.

KIJFMOER – 1597 – R718, 10V

Heijvelts by 's Griffiers Heijvelt, oostwaerts aen seekeren moer: den Kijfmoer.

Moer waarover twist, onenigheid is geweest.

KLEIN WEIKE, VOORSTE – 1669 – R727, 246

Stuck weijde: het Voorste Cleijn Weijken, half bunder.

Zie weide.

KOENSESPUI – 1699 – P126, F132V

Heijden en vroenten omtrent de Coensche Spuy.

KOENSESPUI – 1703 – R734, F8V

Huysken ontrent de Koense Spuy.

KOENSESPUI – 1713 – R737, F107

Op de Rith ontrent de Koense Spuij, suijtwaerts de Turffvaert.

Een spui in de Turfvaart om het water tijdelijk op te stuwen zodat de turfschuiten voldoende diep water kregen om vanaf Zundert naar Breda te kunnen worden gesleept. Genoemd naar een persoon Koen.

KOESPIER – 1801 – RH283, 218

54 roeden met beuke beplant: de Koespier.

Spier kan betekenen 'lange, spitse paal'.²⁸ Het woord is in de streektaal onbekend. Om een koe aan te tuieren? Import uit niet-Brabants gebied?

KOEWEIDE, GROTE – 1567 – R714, F160

De Groote Weyde.. met oick de Groote Koeweyde over den Loop.

Weiland voor melkkoeien.

KONIJNSAKKER – 1801 – RH283, 216v

Half bunder: den Konijnsakker

Konijnen komen sinds de late middeleeuwen veel voor in de Baronie. Ze werden vanuit Spanje hier ingevoerd, het eerst bij kloosters en kastelen. In Vlaanderen zijn botten van konijnen gevonden, die dateren uit de twaalfde of dertiende eeuw; in 1255 leverde de baljuw van Vlaanderen enkele tientallen konijnen aan het grafelijke hof te Rijssel.²⁹ Op de hoge zandgronden veroorzaakten ze veel overlast: hele akkers werden kaalgevreten. In de late Middeleeuwen werden zogenaamde konijnenwaranden verpacht door de Heer van Breda: een dergelijke warande besloeg een heel dorp (het waren dus geen omsloten warande's).

Uit het jaar 1517 dateert een plakkaat tegen het vangen en schieten van konijnen: 'dat soo wie, van wat state ofte conditie hy zy, eenige Conijns-Nesten roofde, of nae conijnen rommelde of stommelde, Conijnen uytdolve ofte inde Waranden ende duynen nae conynen met havicken vloge, ofte met Honden onheusselycke jaechden nae Conijnen ofte nae Hasen, die sal t'elcken reyse soo dickwils als 't gebeurde verbeuren jegens ons de boete van thien ponden van XL grooten, munte voorschreven, ende daer en boven die Honden, Bogen, Bussen, Netten, Vogelen of Ferretten daer sy 't selve mede gedaen sullen hebben'.³⁰

Eeuwenlang moet er op grote schaal door de boeren gestroopt zijn: de konijnen vreten immers hun granen, boekweit en andere gewassen op. Op het eind van de middeleeuwen vormden de konijnen al een ernstige plaag. Geen wonder dat we in 1567 ene Jacob Danielszone de Strueper tegenkomen, R 714, fol. 88 (of is dit een vilder?). In 1520 werden de konijnenwaranden in de Baronie verpacht (dit betrof hele dorpen of zelfs diverse dorpen samen). Hage hoorde met Sprundel, Hoeven en Etten tot één warande, waarin door de pachter mocht worden gejaagd op konijnen, patrijzen, fazanten en korhoenders.³¹ In 1520 werd in voorgenoemde verpachtingsakte van de waranden geordonneerd dat 'niemant, wie hij sij gheen worpen van conijnen uut en grave, noch en roeve oft uut en worpe, doen graven, doen roven oft uutworpen'. Honden moesten aan de rechter voorpoot 'gecortpoot'

worden, dat wil zeggen dat het onderste lid afgehakt moest worden. Dat er al behoorlijk veel konijnen zaten blijkt uit de aantallen vrouwelijke en mannelijke dieren die aan het eind van de pachttermijn een open warande achter moest blijven: voor Alphen was dit 250 fooien en 1/6 part rammelaars; voor Chaam vijftig fooien, Zundert en Rijsbergen tachtig, Ginneken honderd etcetera.

Het woord konijn komt in het jaar 1240 voor het eerst in het Nederlands voor.³²

KONINGSBEEMD – 1742 – GP272, 217V

4½ gemet bij den Bieloop: Cooningen-beemt.

KONINGSBEEMD – 1754 – RH106, 29

Twee bunder weyland aande Turffvaert: den Coningenbeemt.

Beemd, 'hooiland' van de familie Konings. Vergelijk Ghorys Anthonis Conincx, 1537, R 708, fol. 80v.

KONINGSBOS – 1621 – RH233, F31

Weyken: het Conincxbosch.. en de horstkens der selver weyde effenen binnen de eerste vier jaeren van de pacht.

KRAAIENNEST – 1744 – RH279, 170

Een perceel saayland: de Voorste en Agterste Craynest, vier gemet.

Kraaien nestelen solitair in hoge bomen, ver van de bewoonde wereld.

KRAUWELSHOEK – 1610 – R719, F158-161

Lants: den Hoogenacker en de Crauwelshoeck.

KRAUWELSHOEK – 1663 – R726, 221V

Stuck weijlants: de Crauwels Hoeck, twee gemet.

KRAUWELSHOEK, VOORSTE – 1668 – GP263, 5

Landt: den Voorsten Crauwelshoeck.

KRAUWELSHOEK, VOORSTE – 1742 – GP272, 215V

Twee gemet: den Voorsten Crauwelshoeck.

VOORSTE EN ACHTERSTE KRAUWELSHOEK – 1681 – R729, F156

Een perceel saeylants: den Vorsten met den Achtersten Crauwershoeck, anderhalf bunder.

Crauwen 'krabben', in de zin van strooisel verzamelen? Vergelijk de krabzeis, een werktuig om mee te 'krabben'. Of een perceel van de familie Krauwel?

KRAUWER – 1918 – BREDANAAR37, 247

Huis schuur erf, boomgaard bouw-en weiland: de Krauwer, zijnde het oostelijke deel van N 870, groot 1,81 hectare.

Verkorting van Krouwelaar.

KROUWELAAR, ACHTERSTE – 1724 – RH97, 185V

Een perceel zaaylant en bos: den Agtersten Crauwelaar, oost den Voorsten Crauwelaar.

KROUWELAAR, ACHTERSTE – 1771 – RH108, 220V

Een perceel saayland: den Agterste Crauwelaar, oost de Voorste Crauwelaar, een gemet.

KROUWELAAR, VOORSTE – 1724 – RH97, 185

Een perceel zaaylant: den Voorsten Crauwelaar, twee gemet, oostwaerts de Veertelsaat.

KROUWELAAR, VOORSTE – 1771 – RH108, 220V

Een perceel saayland: de Voorste Crauwelaar, oost de Veertelsaet, twee gemet.

Crauwen 'krabben'.³³ Moeten we denken aan dezelfde betekenis als die we tegenkomen in het frequent optredende toponiem Krabben: plaats waar strooisel verzameld wordt door met de krabzeis te krabben'. Dan een laar waar strooisel verzameld wordt. Crauwel is ook een familienaam: Dirck Crauwel, 1407; Jan Crauwels, 1385,³⁴ Jonaas Crauwel, schepen van de Hage, begin vijftiende eeuw.³⁵ Vergelijk de polder Krouwelaar onder Teteringen.³⁶ Een laar genoemd naar een familie is nogal uitzonderlijk. Dan komt de alternatieve verklaring eerder in aanmerking.

KROMME AKKER – 1931 – DE BOER28, 29

Kavels rogge in den Krommen akker.

Krom in de betekenis van ligging aan een kromme weg of sloot?

KUIPBOSKE – 1801 – RH283, 216

Half gemet: t Kuibboske, zuid tegen de Turfvaart, noord de Rithsche straat, west de Vossegragt.

Bezit van een familie Van de Kuip?

KWARTIERMEESTERSVELDJE – 1713 – R737, F33

Een perceel weijde ofte heijvelts: het Quartiermeestersveldeken, in de Raemse Moeren, 2 ½ gemet, westwaerts de schouwsloot.(leen).

Bezit van een kwartiermaker of kwartiermeester, een militair.

KWIKWEIDE – 1567 – R714, F160

Stuck weyde: de Quickweyde, half bunder, westwaerts aenden Gemeynen Aert.

Mnl.Quic: '1. Een levend dier; een stuk vee, groot en klein; een jong dier, het jong van een stuk vee; een last-of trekdier 2.vee, zoowel groot als klein, als verzamelwoord: slachtvee'.³⁷

Het gebruik van het woord quic voor groot vee wijst op het begin van de veertiende eeuw. Op het eind van die eeuw werd deze term niet meer geschreven.³⁸ Maar in de Bredase keuren, daterend uit 1411 komt ook nog quic voor: ' van dat ieman quic liet gaen op die veste'.³⁹ In 1375 wordt op de Hoeve Moerbergen te Terheyde voorgeschreven dat de huurder 'Dieric voirs.sal alle beesten wedersetten jeghen den abt voirs., hetsi paerde, hetsi horen-quic, hetsi schape ofte varken'.⁴⁰

LAATSTE BEEMD – 1742 – GP272, 83

Anderhalve gemet soo weijde als bosch: den Lesten Beemt.

Laatste in een rij beemden.

LAMSMOER, DIRK – 1703 – R734, F36V

Een perceel moeren: Dirk Lamsmoer, twee gemet, aen 't Raemschoor.

Moer,'veen'van Dirk Lams.

Moer was vrijwel de enige brandstof voor de haard, het vuur in de keuken. Voor de oven werden wel mudsaarts, musters, 'takkenbossen' gebruikt. Als er geen klot (zwarte turf van goede kwaliteit) beschikbaar was, moesten de boeren hun toevlucht nemen tot de inferieure heideschabben, meestal bleckeling genoemd.

Vandaar het grote belang van beemden met moergrond en vennen, waar moer in zat.

In het moer zat onderin riet-, biezen en zeggeveen, daarboven bosveen en daar weer boven zwartveen (oud veenmosveen), terwijl net onder de levende vegetatie het witveen te vinden was (jong veenmosveen).⁴¹ Moer werd grofweg onderscheiden in slagmoer (nat) en delfmoer (droog). De eerste werd met een baggerbeugel (eerdbeugel) of met een leik opgebaggerd, de tweede met een greif (grote, scherpe spa met korte steel) of bot (idem met lange steel) afgestoken.

Een citaat uit Goossenaerts over de bewerking van slagmoer is verhelderend: 'Op een hooge vlakte, het 'legveld', wordt hij tot een brijachtige massa uitgespreid en beslagen met schup, riek 'schoep' of 'troefel', ook wel met paard en eg, vervolgens effen gestreken en in vierkante klompen verdeeld door middel van een lange ijzeren roede, onder de benaming 'baggerdijzer' 'moerijzer' 'moerroei' 'moerpen' en 'slagroei' bekend. Ook bezigt men daartoe wel een rijf met drie houten tanden. Om den moerturf te drogen zet men hem in hoopjes van drie turven tegen elkander en een er boven op. Zulk hoopje heet te Retie 'paddevoet'. Daarna stapelt men hem in 'schraken' en haalt hem, als hij volkomen droog is, naar huis'.⁴²

In de Baronie werden de kleine hoopjes 'kattepoten' genoemd en de grotere 'stuiken' en 'karnen'.

LEEMPUTTEN – 1634 – P124, F54

Een half bunder heyden en wtgedolven moer by de Ramen: de Leemputten.

LEEMPUTTEN – 1699 – P127, F458V

Een half bunder heiden en uytgedolven moer opte Ramen: de Leemputten.

Putten waaruit leem gedolven werd. Blijkbaar was er ook moer uit dit perceel gehaald.

LEEMSTRAAT – 1788 – RH282, 188

Het heijbosch, by de Verbrande Brug, oost den Bieloop, west de Leemstraat.

Straat met lemige bodem, gauw modderig. Huidige Rithsestraat?

LEENHOF – 1871 – NBOC11, 1034

Schaarhout op de Leenhof.

Hof'omsloten perceel, dicht bij de boerderij'. Was het perceel ooit een leen? Of is leen ontstaan uit leem?

LIESENWEIDE – 1670 – RH275, 21

Stuck erven: de Liesche weyde, voor den Bieloop, drie gemet (leen van Burgst) (bij Giessenborgh).

LIESENWEIDE – 1674 – R728, F115

De Liesseweyde, by het Bagynenbos.

LIESENWEIDE – 1774 – RH281, 247V

Een perceel weyde: de Lieseweyde, aan de Bieloop, zeven gemet.

LIESENWEIDE – 1789 – RH282, 195V

Een perceel weyde aan den Bieloop: de Lieseweyde, zeven gemet.

Weiland met liesplanten. Lies kan staan voor gele lis, liesgras, lisdodde.

LINDENWEIDE – 1802 – RH283, 217

Drie gemet weyde: de Lindeweyde, oost de vossegragt, zuid de Torfvaard, noord de Rithsche straat.

LINDENWEIDE – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel weyde: de Lindeweyde, noordwest tegen den Dogakker en Vaardveld, zuydwest tegen de Middeldreef, noordwest het Laagveld of Laage Weyde.

Weiland bij een lindeboom.

LOOP VAN DE RAMEN – 1634 – P124, F57V

Aen de loop van de Ramen by de Ryt.. den Bieloop noort.

Identiek met de Bieloop? Zie Ramen.

LORRENAKKER – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Lorreweyde, over de Middeldreef van den Moervlietaard, noordoost den houtwas tegen de Vossegragt, zuydoost de Laage Weyde, zuydwest tegen den Lorrenakker.

Lor, Lorrens kan een familienaam zijn.⁴³

LORRENWEIDE – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel weyde: de Lorreweyde, over de Middeldreef van de Moervlietaard, noordoost den houtwas tegen de Vossegragt, zuidoost de Laage Weyde, zuydwest tegens den Lorrenakker.

LOUISEDREEF – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Den Westhuysakker, noordwest de nieuw gemaakte en genaamde Louisedreef.

Mogelijk genoemd naar de huisvrouw van Adriaan Cornelissen, de eigenaar van de hoeve waartoe de Westhuisakker behoorde.

MAASGOED – 1602 – R718, F182V

Hans Schitter, wonend tot Leiden, debet Peter van Poup een som op onderpand de hoeve: Hendrick Maesgoet, 41 bunder, achter de Rith.

Goed 'onroerend goed', vooral landerijen. Hier van de familie Maas.

MARTENSAKKER – 1600 – R178, 113

Martensacker.

MARTENSAKKER – 1620 – GP260, F31V

Willem Wouters erfgenamen: Martensacker.

MARTENSAKKER – 1634 – P124, F57V

Twaalf bunder en 3/4 bunder landt, weyde en heyde aende loop van de Ramen by de Ryt: Martensacker, den Bieloop – noort.

MARTENSAKKER – 1635 – R723, 128

Stuck heyvelts: Martensacker, dwelck tot landt gemaect wort, vijf bunder suytwaerts aen sheeren strate, noortwaerts aenden Loop aldaer.

MARTENSAKKER – 1699 – P126, F263V

Twaalf bunder drie quartier lants, weijde en heyde aenden loop vande Ramen by de Reth: Martens Acker, west de Bieloop.

MARTENSAKKER – 1742 – GP272, 377V

Negen gemet: Martens-acker.

Bezit van de familie Martens. Een bijzonder grote akker van twaalf bunder, een tradtionele hoeve. In 1635 was een deel ervan nog heide, die tot land gemaakt werd.

MASTAKKER – 1802 – RH283, 216V

339 roeden weyde en land: den Mastakker, zuid tegen de Turfvaart, noord de Rithsche straat, oost de zoogenaamde Ritdreeve, west de Vossegragt.

Akker bij een mastboom, een grove den, *Pinus sylvestris*. Of van een familie (Vander) Mast?

MASTWEIDE – 1801 – RH283, 216V

338 roeden land: de Mastweyde, zuid de Turfvaart, noord de Rithsche straat, oost de zoogenaamde Ritdreeve, west de Vossegragt.

Weiland bij een mastboom of van een familie (Van der)Mast.

MERTENSAKKER – 1668 – GP263, 5V

Aen zijn stede: Mertenacker, negen gemet.

Zie Martensakker.

MIDDELDREEF – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Het Elsveld, noordoost tegen de Middelbuekedreef; het rioolveld, noordoost den houtwas tegen de Middeldreeff.

MOERVELD – 1663 – R726, 229V

Een perceel weyden: 't Moervelt, half bunder.

MOERVELD – 1668 – GP261, 80V

t Moervelt.

MOERVELD – 1672 – R728, F44V

Stuck weyden een gemet: het Moervelt, suytwaerts de Bieloop.

MOERVELD – 1694 – R732, 17

Een perceel weyden: het Moervelt, half bunder nevens de Bieloop.

MOERVELD – 1694 – R732, 54V

Een perceel weyden: het Moervelt, half bunder nevens den Bieloop.

MOERVELD – 1698 – R733, F29V

Een perceel weyde: het Moervelt, half bunder noortwaerts de Bieloop.

MOERVELD – 1742 – GP272, 108V

Anderhalf gemet weijden inden dries: het Moervelt.

MOERVELD – 1753 – RH106, 7

Hoog weyken en Moervelt.

MOERVELD – 1771 – RH108, 221

Half gemet land: het Moerveld.

MOERVELD – 1801 – RH283, 215

Half gemet weylant en bosch: het Moerveld.

Moer is een zeer veel voorkomende benaming voor venige gronden en ook de zuidelijke naam voor turf. Oude vermeldingen van moer geeft Leenders: 1205 novem hont moers, ter Lillo; in moro de Lillo, 1257; terre combustilubus, que vulgo dicitur moer, 1263 te Halste-

ren.⁴⁴ Als plaatsnaam komt Moer nog vroeger voor: Mur, 1157 (bij Oorderen); Mor, 1130 (= Moere-bij –Gistel); Moer, 1175 (bij Veurne); Murkerke, 1110 (= Moerkerke).⁴⁵

De voornaamste plantensoorten waaruit veen gevormd wordt zijn veenmos (Sphagnum), riet (Phragmites), zegge (Carex), berk (betula), els (alnus), wollegras (Eriophorum), struikheide (Calluna), dopheide (Erica), pijpenstrootje (Molinia).⁴⁶ Omgevallen bomen komen als kienhout in het veen voor: bij Zundert zijn ooit volwassen dennen gevonden in het veen. Volgens Van der Hoeven zou men in het veen nog veel wortels en ook hele stammen en takken van bomen hebben gevonden: men trof er zelfs een eikenboom van 25 meter lang in aan en Goropius Becanus zou in de ondergrond van venen sparren gezien hebben ter lengte van de mast van een groot schip.⁴⁷

In 1733 werd door de Raad van State vergunning verleend om percelen in Hage uit te moeren, gedurende een periode van dertig jaar. Echter alleen als de eigenaars voldoende borg gaven dat na de uitmoering het perceel nog wel de verpondingen en andere belastingen op zou brengen. Na uitmoering was het stuk grond namelijk sterk in waarde verminderd. GP1885.

MOERVLiet – 1680 – R729, 132V

Constant a Renesse, secretaris van Eijnhoven X Christine Drabbe onderpand: hunne hoeve, huys.. dertien bunder tot Effen en op de Rith.

MOERVLiet – 1681 – R729, 181

Erfgenaam Constant van Renesse X Christina Drabbe verkoopt Johan van Riethoven een hoeve tot Effen en op de Rith, gecomen van Mr. Jacob Drabbe, in huer bij Jan Janssen de Hoeij alias Jan de Wael.

MOERVLiet – 1742 – GP272, 108

Eene steede: Moervliet op de Rith te Effen, van d'Heer en Mr. Corn. van Riethoven, advocaet te Breda.

MOERVLiet – 1750 – GP287, F120

De kinderen van den Heer en Mr. Corn van Riethoven: eene steede: Moervliet, op de Rith, te Effen alsmede in Vuchtschoot, tevooren zijn vader.

MOERVLiet – 1801 – RH283, 217V

Ludovicus Henr. Jac. Joseph.van Halewijk laat na: een hoeve met huysinge, schuure en hoff, dreeve, boomgaard, den Oost Huysakker, den Westhuysakker, de Leege weyde, het Hoog Bosken, den heyakker, de Crabbenblik.

MOERVLiet – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Adriaan Cornelissen verhuurt een stede.. verhuurder reserveert aan zich: het Heere kwartier (!) aan dit verhuurde gebouwd, bestaande in eene groote kamer, keuken, opperkamer, en kelder, bakhuysken, kleine paardestal welke in de torfkooy staat, klijnen hof voor soo ver met een rieten tuyn afgescheyden, twee appelboomen in den Boerenhof ter zyner keuze, twee kastagnieboomen in den boomgaard + den Oosthuysakker, den Westhuysakker, het Nieuwveld, de Weydakker, den Hoogen Akker, het Rioolveld, het Elsveld, Lorreweyde, het Laagveld, den Dogakker, Vaardveld.

Vlied is een achttiende-eeuws mode-element (Zorgvlied, Bergvlied etcetera) voor boerderijen van rijke stedelingen; meestal gebruikt in de zin van ontvluchten. Of zou men hier de concrete betekenis van moervliet 'moervaart' moeten nemen? De hoeve lag namelijk dicht bij de Turfvaart. Opvallend aan de boerderij, die op de monumentenlijst staat, is de deur in de korte topgevel. De jaarankers wijzen op stichting in 1685.⁴⁸ Het gebouw zou toen al geheel in steen zijn opgericht, een merkwaardigheid voor die tijd, omdat toen boerderijen vrijwel altijd nog in hout gebouwd werd. Adres: Raamschoorsegweg 30.

MOERVLIETAARD – 1742 – GP272, 108

38½ gemet op den Moervliet Aart met het Spiebosch.. op de Rith, bestaande in bosschen, landerijen en wijden, soo in de hoogte als in de Leegte.

MOERVLIETAARD – 1817 – III -86, 6371, NR.58

Den Hoogen akker op den Moervlietaard, noordoost aan den houtwas tegens het Rioolveld.

Gedeelte van de Aard behorend bij Moervliet.

MOLKERSHEIVELD – 1645 – R724, 216V

Stuck heyvelts: Molckersheyvelts, een bunder, boven het Raemsgoor, noort het Lanckheyvelt

Molckers is een familienaam.

MONTENSHEIVELD – 1622 – R521, 29

Montensheyvelt.

MONTENSHEIVELD – 1669 – R727, 244

Heyvelts in Montensen Heyvelt.

Heiveld van de bekende familie Montens.

NIEUWE AKKER, KLEINE – 1668 – GP263, 157V

Den cleijnen Nieuwen Acker, anderhalf gemet.

NIEUWE TURFVAART – 1681 – R729, 170V

De Flieren over deTorffvaert, oostwaerts aende OudeTorffvaert, noordwaerts aende Nieuwe Torffvaert.

Nieuw stuk van de Turfvaart, rond 1649 gegraven ter vervanging van een traject over de Weerijs tussen de Bie en de stad Breda.

NISPENMOER – 1634 – P124, F47

Moer in de Ramen neven Adam van Nispenmoer.

Moer van Adam van Nispen.

NOOLVELD – 1802 – RH283, 217V

Half bunder zaailand: tNoolveld, west de Hooge Dreef, zuid met de eykedreef aan de Torfvaard, noord de Rithsche straat.

Hebben we te maken met een familienaam? Die is onbekend.

OOSTHUISAKKER – 1801 – RH283, 218

Den Oosthuysakker, 7½ gemet, oost het Spiebosch, zuid de torfvaard

OOSTHUISAKKER – 1817 – III-86, 6371, NR.15

Een hoeve lands bestaande in driesen, boomgaard en zaayland: den Oosthuysakker, zuid tegens de gragt van de Vaartkant, zuydwest tegens de schuure en Moervliethof.

De ten oosten van het huis, de boerderij, hier Moervliet, gelegen akker. Vergelijk de Westhuysakker.

OPTREKKENDE BRUG – 1670 – R727, 324

Erfs vanden Aert aende optreckende brugge

Brug die opgehaald kon worden om de hoog opgetaste turfschuiten door te laten.

OUDE TURFVAART – 1681 – R729, 170V

De Flieren, oostwaerts aende Oude torffvaert, noordwaerts aende Nieuwe torffvaert.

Gedeelte van de Turfvaart aangelegd in 1619 van de Bie naar Zundert.

PAARDENWEIDE – 1593 – R494, 57

De Peerdeweyde.

PAARDENWEIDE – 1668 – GP263, 28V

Weijde: de Peerdeweyde, twee gemet.

PAARDENWEIDE – 1670 – RH275, 21

Stuck erven: de Peerdeweyde, 4½ gemet (leen van Burgst) (bij de hoeve Giessenborgh).

PAARDENWEIDE – 1717 – GP296, F3

Turf te steken ende slaen in een perceel weylant: de Paardenweijde, drie bunder suyt den Bieloop.

PAARDENWEIDE – 1744 – RH279, 171

Een perceel weyde: de Peerdeweyde, noort de Hooge weyde, twee gemet.

PAARDENWEIDE – 1774 – RH281, 247V

Een perceel weyde: de Paardeweyde, aan de noordzijde van de Bieloop.

PAARDENWEIDE – 1789 – RH282, 195

Een perceel weijde: de Paardeweyde, aan de noordzijde van den Bieloop.

Het Paerdenweyken met het moerken, westwaerts het Bagynenbosch.

Weiland waarop speciaal paarden konden grazen, een slecht soort weiland.

PATERSSTEDE, PETER - 1668 - GP263, 130

Peeter Paters stede aenden Aert.

Stede 'boerderij' in bezit van Peter Paters. In het Mastbos lag een gelijknamig stuk grond.

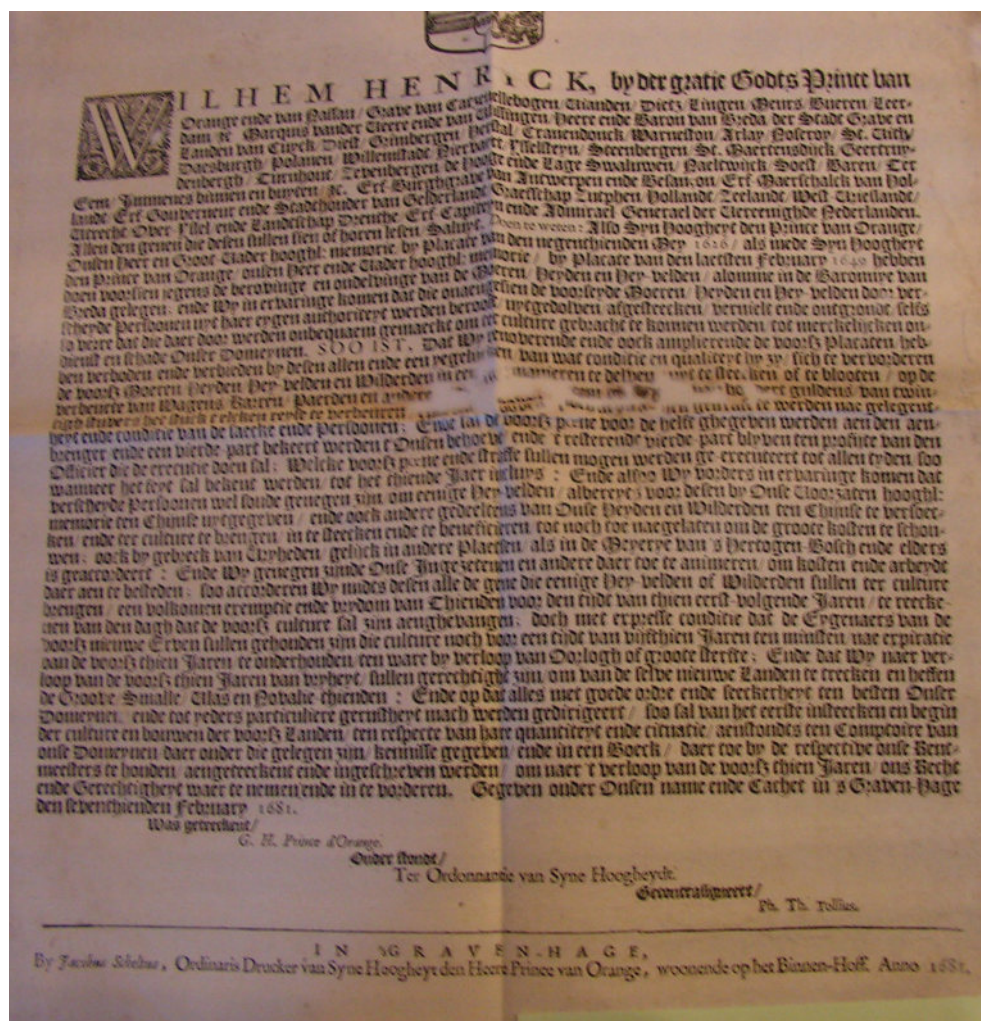
PAUWENLAND – 1916 – BREDANAAR35, 53

Een perceel bouw-en weiland: Pouweland, L 418, groot 31 are.

Bezit van Paul, Pauw.

PEERDENBOS – 1600 – R718, 113

Het Peerdenbosch.

Ordonnantie op het illegaal steken van moeren vlaggen op de heidevelden, 1626, P400-27.

RAAMGAT – 1634 – P124, F38V

Heyvelts en moer aen t’Raemgat: Branden heyvelt.

Een gat is een diepte of een toegang tot een veld, hier gelegen bij de Raam.

RAAMLOOP – 1634 – P124, F57V

12 $\frac{3}{4}$ bunder aende loop van de Ramen by de Ryt: Martensackers.

RAAMLOOP – 1699 – P126, F263V

Martens Acker, aende loop vande Ramen.

Raam duidt in de Baronie op een grenswater.

RAAMSCHOOR – 1574 – R715, F147

Stuck erfs aent Raemsschoir.

RAAMSCHOOR – 1580 – R716, 88V

Omtrent t Raemsschoir.

RAAMSCHOOR – 1597 – R718, F11

Omtrent ‘t Raemsschoir.

RAAMSCHOOR – 1631 – R723, F32

Opte Ramen bij ‘t Raemsschoir.

RAAMSCHOOR – 1634 – P124, F44

Aen t’Raemsche Schoor.

RAAMSCHOOR – 1641 – R724, F33

Een stuck erven, onder moer en heyde, een half bunder, aen het Ramsgoir, omtrent de Ramen.

RAAMSCHOOR – 1645 – R128, F22V

Stuck heyvelden, over het Raemsschoir, omtrent het Hellegath: het Lanck Heyvelt.

RAAMSCHOOR – 1645 – R724, F216V

Boven het Raemsgoor.

RAAMSCHOOR – 1662 – R726, 215V

Omtrent ‘t Raemsschoor.

RAAMSCHOOR – 1669 – R727, 244

Aent Ramsgoir.

RAAMSCHOOR – 1699 – R733, F86V

Omtrent het Raemsschoor in de Raemen.

RAAMSCHOOR – 1709 – R735, F73V

Zaeylant op de Rith aen t’Raemsschoor.

RAAMSCHOOR – 1729 – RH100, F99V

Moeren omtrent het Raemsschoor in de Ramen, zuytwaerts den Bieloop.

Schoor, 'brug van balken, takkenbossen en zoden', hier over de waterloop de Raam. Men zou ook kunnen denken aan een goor bij de Ramen (zoals in de vermelding van 1645), maar het blijkt hier toch duidelijk om een bruggetje te gaan.

RAAMSEMOEREN – 1713 – R737, F32

Zes bunder heyvelt ofte als t'selve gelegen is in sijne grachten inde Raemse Moeren.

RAAMSEMOEREN – 1754 – RH106, 150V

Heyvelt in syn gragten in de Raemse Moeren.

Moeren 'veengronden' gelegen bij de Ramen.

RAMEN – 1427 – ASB13, 116

Erf in Soete Kinder moer, opte Ramen.

RAMEN – 1512 – R420, F150

Moers aen die Ramen mette erfgronde.

RAMEN – 1522 – R529, 52V

De Ramen.

RAMEN – 1530 – R706, F140V

Stuck heyvelts aende Ramen.

RAMEN – 1594 – R717, 129V

Griffiersheyvelt aende Ramen.

RAMEN – 1641 – R724, F33

Stuck erven, onder moer en heyde aen het Ramsgoir omtrent de Ramen, oost Montens Heyvelt.

RAMEN – 1663 – R726, 236V

Inde Ramen, suytwaerts de Torffvaert, noortwaerts de Bieloop.

RAMEN – 1699 – P126, F356

Opde Ramen ten Rijte.

RAMEN – 1699 – P127, F478

Acht bunder heiden, wilderden, vroenten en moeren in 't Hellegadt opde Ramen, uyt twintig bunder.

RAMEN – 1714 – R737, F90V

Een perceel heijvelts: de Raem by t'Hellegat, oostwaerts de torffvaert.

Meestal is Raam de naam voor een waterloop op een grens, bijvoorbeeld te Teteringen/Heusdenhout en te Zundert/Rijsbergen. Raem 'omlijsting'.⁴⁹

De Bieloop (die de naam Raam zou hebben gehad) vormt hier op de Rith geen gemeentegrens, hoogstens een grens tussen de Rith en Lies. Dan zou de naam de Ramen betrekking kunnen hebben op het gehele grensgebied. Een moeras was een goede grens, want een moeras is het moeilijkst te passeren, moeilijker dan een beek. Het gebied zou al voor 1400 ontveend zijn. De Ramen vormen een uitloper van het grote veengebied tussen Rijsbergen, Zundert, Wuustwezel, Kalmthout, Essen, Rucphen en Sprundel.⁵⁰

REDOUTAKKER – 1801 – RH283, 216

Een gemet zaayland: Redoutakker, noord de Ritsche straat, zuid de Turfvaart.

Akker gelegen bij een restant van verdedigingswerken, een redout.

RIETDREEF – 1801 – RH283, 216

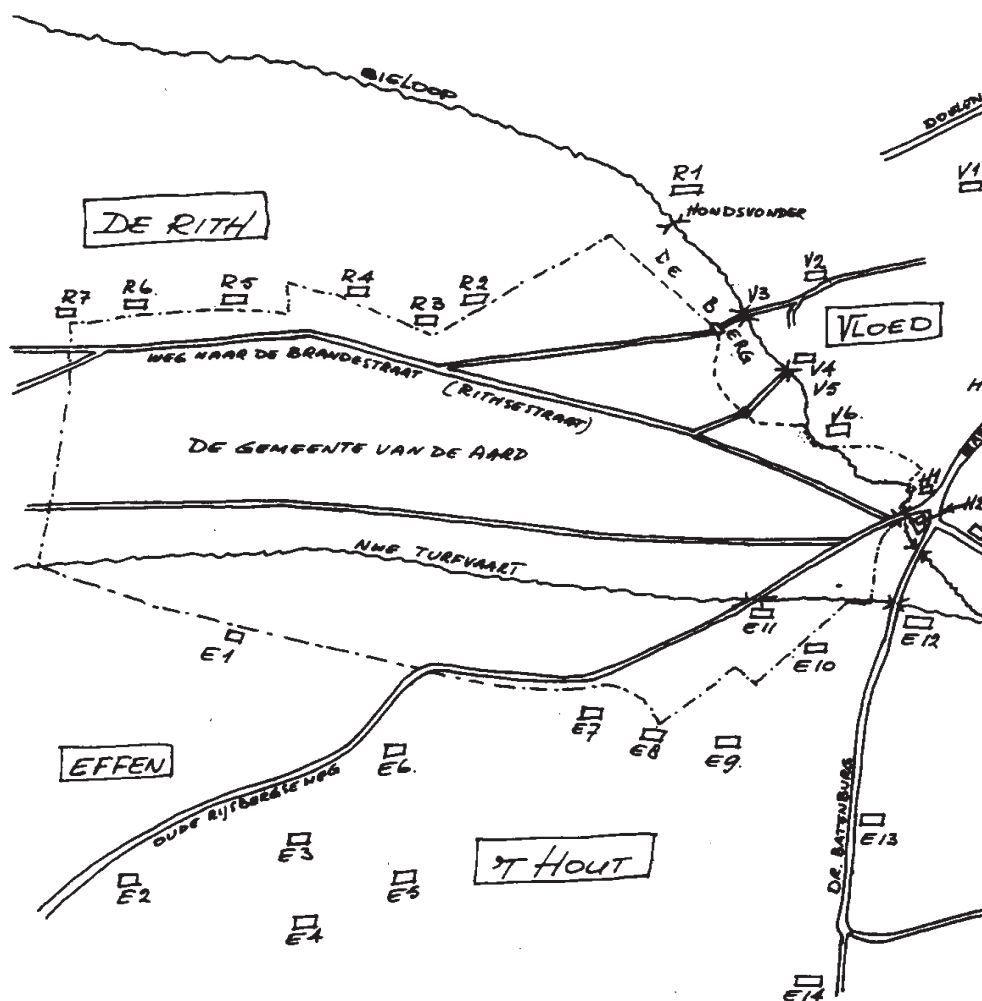
Redoutakker, Brouwersakker, de Vrije Weyde, den Vryakker,.. west de zoogenaamde Rietdreef, noord de Ritsche straat, zuid de Turfvaart.

Dreef, 'weg met bomen erlangs', hier begroeid met riet, *Phragmites communis*. Of is bedoeld Rithdreef?

RIJSBERGSBOOMKE – 1701 – R733, F145

Heyde ofte torffvelt aen weerszyde van de Torffvaart ontrent het Rijsbergse boomken.

Op het grenspunt van Rijsbergen-Zundert-Princenhage stonden waarschijnlijk drie boompjes: het Ettens, het Rijsbergs en het Haagse Boomke. Alleen de laatste naam werd verkort tot Boomke.

Reconstructie kaart van de Rith naar kaart van C.Dirven, 1650.

RIJT – 1668 – GP263, 58V

Opde Ridt.

Zie Rith.

RIOOL – 1507 – R417, F194V

Vanden gemeynen wech voir tot opte Ryoel, op te Ramen.

RIOOL – 1634 – P124, F16V

Een half bunder bleckelingvelt boven de Ramen, de Ruyole noort.

RIOOL – 1699 – P126, F67V

Bleckelinghvelts boven de Ramen, de ryole noort.

RIOOL – 1699 – P127, F439V

Een bunder moers oft blekelingvelts boven de Ramen, neven de Riole zuyt.

Riool, 'waterloop', vooral in moergebieden.

RIOOLVELD – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel land of weide: het Rioolveld, noordoost den houtwas tegen de Middeldreef, zuyd-oost tegen de Stouwdreef, noordwaards den houtwas tegen het Elsveld.

RITH – 1430 – AHB1, L17

Elen goet van der Rijt.

RITH – 1468 – REYG, 7

Huysinge..opte Rijt bij die Bye.. inde Rijt.

RITH – 1503 – EC554

Den kercpat van der Rit.

RITH – 1504 – R416, F124V

Opte Ryt.

RITH – 1505 – R416, F205

Opte Ryt.

RITH – 1527 – R705, F162V

Stuck weyden opte Ritt. Aende Rit (fol. 161v).

RITH – 1605 – R718, 289V

Huysinghe aende Ruyth.

RITH – 1634 – P124, F2

38 roeden inslachs gelegen ter Ryt.

RITH – 1699 – P126, F52

De Rijth.

RITH – 1699 – P126, F151V

Aende Ryth.

RITH – 1699 – P126, F263

De Reth.

RITH – 1699 – P126, F356

Een halff bunder heyden en lant opde Ramen ten Rijte.

RITH – 1703 – R734, F10V

Opde Rieth aenden Aert.

RITH, ACHTERSTE – 1934 – DE BOER 31, NR.4

Bouwhoeve op de Achterste Rith by de IJzermolen.

Het woord rijt is door een dentaal-suffix gevormd uit Indogermaans *rei, ri 'stromen'.⁵¹ De naam rijt is verwant met Rijn. Rijt-toponiemen komen frequent voor in de Baronie: de nederzettingen de Rith onder Princenhage en de Reth onder Baarle zijn er voorbeelden van, maar ook tientallen perceelsnamen dragen het element in zich. De waternaam is bij vrijwel al deze toponiemen al vroeg overgegaan op het aanliggende land.

Rijt geeft vaak het dalvormige begin van een beekje aan. Hier van de Bieloop.⁵² Zie voor een beschrijving van het landschap, flora en fauna en boerderijen van de Rith: Peter de Jaeger.⁵³

RITSEHEIDE – 1742 – GP272, F72

Drie gemet saeylants op de Ritsche Heijde aent Raemshoor.

RITSELOOP – 1878 – P401, 1601

De Ritsche loop, aanvangende bij de Ritschestraat bij perceel N 573, door de Rith naar perceel N 344, lang 543 meter.

RITSESTRAAT – 1712 – R736, F168V

de Ritsestraet.

RITSESTRAAT – 1802 – RH283, 215V

De Ritsche straat.

RITSESTRAAT – 1878 – P401, 1640

De Ritsche straat, aardenweg, lang 3821 meter.

RITSEWEIDE – 1836 – N 6403, 92

Een perceel weide; de rithseweide, 64 roeden in Bagven, zuid de Bijloop (N 222).

ROOISTEEKE, LAURIJS VAN – 1740 – RH102, 120

Een perceel zaeylant met de houtwassen, twee bunder: Laurijs van Rooystedeken.

ROOISTEEKE, LAURIJS VAN – 1782 – RH282, 96V

Een perceel zaayland en houtwassen, twee bunder: Laureijs van Rooij Steedeke.

ROOISTEEKE, LAURIJS VAN – 1790 – RH282, 213

Een perceel zaayland: Laureijsen van Rooij stedeke, twee bunder.

ROOISSTEEKE, LAURIJS VAN – 1791 – RH112, 246

Een perceel zaayland: Laureijs van Rooijenstedeke met de beukeboomen voor dit perceel, twee bunders aan de zuydz. van de straat, noord de Baan.

Stede 'stuk land uit een aanstede', hier van Laurijs van Rooy.

ROSKAM – 1680 – R729, 135

De Huysinge: den Roscam.

Herberg waar paarden geroskamd konden worden. Zie onder Heuvel.

RUIT – 1871 – NBOC11, 1034

Schaarhout op de Ruit, bij de hoeve Zuurland.

Ruit is een neenvorm bij rut, rode.

RUTJE – 1557 – RH121, F58V

Steede aenden Aert met zyn toebehoorten met t Roetken naest den Aert.

Roet 'rode, rooiing', een plaats waar bos gerooid is.

SCHOENMAKERSWEIDE – 1706 – R734, F136

Twee percelen weyden: Schoenmaeckers Weijkens, twee gemet.

SCHOENMAKERSWEIDE – 1801 – RH283, 215V

Twee gemet weyde: de Schoenmakersweyde, oost de Bieloop.

Weiland van de familie Schoenmakers. Vergelijk Jan Jacop Schoenmaeckers, 1548, R 710, fol. 146v.

SCHOTBOS – 1600 – R718, 112V

Het Schotbosch met de Hegge neffens de Kerckacker tot de heijde.

Bos waarvan de stronken uitschoten? Schot komt vaak voor in pachtcontracten: de huurder moet het 'schot' van de gekapte bomen beschermen, zodat het door zijn vee niet beschadigd werd (de bomen bleven eigendom van de verpachter: hij oogstte het hout). Een gebied Schot, Schoot waar dit bos zijn naam eventueel aan te danken zou kunnen hebben is op de Rith onbekend.

SCHUURAKKER – 1746 – RH104, 27

Vier gemet saeyland: den Schueracker, suyt den Heyligen geestacker.

SCHUURAKKER – 1768 – RH108, 157

Een perceel zaeyland: de Schuurakker, zuyd den H. Geestakker.

Akker waar een schuur op staat.

SINGELBOS – 1600 – R718, 112V

Van het Eeckelveldeken tot het Singelbosch toe van den Huijsacker.

SINGELBOS – 1670 – RH275, 21

Stuck bosch en erffenisse: t Singelbosch, twee gemet (bij de Hoeve Giessenburg) (leen onder Burgst).

SINGELBOS – 1674 – R728, F115

't Huijsweyken, oostwaerts aen 't Singelbosch, suytwaerts den Huijsacker.

Bos gelegen rondom een bepaald perceel of zoals hier rondom een hoeve, als een singel.

SPEELHOF – 1670 – RH275, 21

Stuck bosch en erffenisse: den Speelhoff, daer eertyts een huys placht te staen, half gemet (bij de Hoeve Giessenburg) (leen onder Burgst).

SPEELHOF – 1674 – R728, F115

Een perceel erve: den Speelhoff, oost en suytwaerts de Heij.

SPEELHOF – 1699 – P127, F621

Den Speelhoff.

SPEELHOF – 1705 – R734, F66

Een perceel saeylant: den Speelhoff, een gemet.

SPEELHOF – 1722 – RH277, 101

Half gemet lant: de Speelhoff.

Hof, 'met heggen omgeven perceel, dicht bij de boerderij', hier in gebruik als siertuin? Een speelhuis is een zomerhuis: dergelijke speelhuizen stonden bij boerderijen van rijke stedelingen, die er in de zomer hun intrek in namen. Vergelijk Steede, huysinge, nieuw getimmerde somerhuys, koeystal, schuur, in Vugtschoot, oost de dreef van Boomtjesberg, 1754, RH 106, fol. 142, 142v. Siertuinen bij boerderijen kwamen pas in de twintigste eeuw in de mode. Tevoren groeiden er in de boonhof, cruythof, warmoeshof, koolhof vooral groenten. Een siertuin met bloemen was dus iets heel bijzonders.

SPIEBOS – 1742 – GP272, F108

38½ gemet op den Moervliet Aart met het Spie Bosch daar westwaerts over de Dreef, op de Rith, bestaande in bosschen, landerijen en weijden, soo in hoogte als in de Leegte.

SPIEBOS – 1801 – RH283, 217V

Twee bunder schaarbosch: t Spiebosch, oost tegen de Hooge Dreeff, zuid de torfvaard, noord de rithsche straat.

Bos in de vorm van een spie, een driehoek.

STAALTJESWEIDE – 1668 – GP263, 90V

Lant en weijde: Staeltjesweijde, half bunder.

Weiland van de familie Staal, Staaltjens? In 1947 woonden er nog drie naamdragers Staaltjens in Prinsenbeek.⁵⁴

STAP – 1563 – R713, 277V

Stuck lant opt Stap.

Stap 'trapje om een wal rondom een akker of weide over te steken'.

STAPAKKER – 1724 – R581, F115V

Een perceel lant: de Stapacker.

STAPAKKER – 1749 – RH104, 182

Een perceel land: den Stapacker, een br oostwaerts aenden Aert aldaer.

STAPAKKER – 1753 – RH106, 5V

Een perceel saeyland: den Stapakker, drie gemet.

STAPAKKER – 1775 – RH281, 250

Een perceel land: den Stapakker, drie gemet.

STAPAKKER – 1789 – RH282, 197V

Een perceel land: de Stapakker, drie gemet.

Akker bij een stap, een trapje om een wal over de steken. Dergelijke stappen lagen bijvoorbeeld in een kerkpad, zodat men de kortste weg kon nemen.

STEEKE – 1836 – N6403, 92

Een perceel zaailand: het Stedeke, een bunder, 72 roeden (M370, 372).

STOUWDREEF – 1801 – RH283, 217

t Eeके Kuilbosch, met een dreefje: t Stouwdreefje met beukeboomen beplant.

Over dreef schrijft Hoeufft: 'Dreef, bij Kiliaan omschreven rije van boomen, en overgezet series longa arborum, is in de Baronie van Breda, hetgeen elders eene laan is, of een weg, van weerszijde met boomen beplant'.⁵⁵ Dreef hangt samen met drijven. Een dreef is oorspronkelijk een weg waarlangs het vee naar de weide gedreven werd.⁵⁶

STRAAT, HOGE – 1939 – DE BOER 36, NR.52

Schaarbosch naast de Hooge straat.

TEUNENAKKER – 1744 – RH279, 172

Een perceel land en dries: Teunenacker.

Akker in bezit van Anthonis of een familie Teunen.

TURFVAART – 1663 – R726, 236V

Inde Ramen, suytwaerts de Torffvaert, noortwaerts de Bieloop.

TURFVAART – 1742 – GP272, F7V

In de Flieren, aen wedersijden van de Bieloop of Torfvaart.

Zie Oude Turfvaart en Nieuwe Turfvaart, Boeimeer.

TWEE LOPENZAAD, ACHTERSTE – 1668 – GP263, 39

Landt: de Achterste Twee Loopensaet, een gemet.

TWEE LOPENZAAD, ACHTERSTE – 1668 – GP263, 88V

Lant op de rijt: de Achterste Twee Loopensaet, een gemet.

TWEE LOPENZAAD, ACHTERSTE – 1669 – R727, 246

Stuck saeijlants: d'Achterste Twee Loopensaet, half bunder op de Rut (!).

TWEE LOPENZAAD, ACHTERSTE – 1689 – R731, 172V

Stuck saeylants: d'Achterste Twee Loopensaet, half bunder.

TWEE LOPENZAAD, ACHTERSTE – 1742 – GP272, F83

Een gemet op de Rith: de Agterste Twee Lopensaet.

Lopenzaad: oude oppervlaktemaat ter grootte van 1/6 bunder (althans in Princenhage). Er bestonden in de Baronie eigenlijk drie soorten lopenzaden: de grote (van 67 roeden of 1/6 bunder, die het meest gebruikt werd in Princenhage), de kleine (van vijftig roeden of 1/8 bunder) en de oude lopenzaad (van 62½ roede). Twee grote lopenzaden zijn samen een gemet groot.

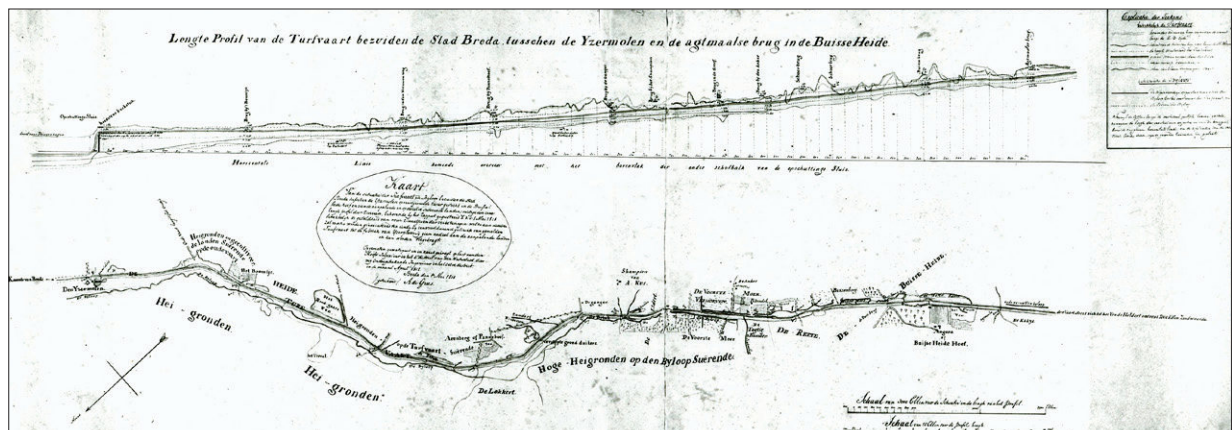
UITGEWORPEN KERKBOS – 1670 – RH275, 21V

Stuck zaeylandt vijf gemet: het Uytgeworpen Kerckbosch (bij Giessenborgh) (leen van Burgst).

UITGEWORPEN KERKBOS – 1674 – R728, F115

Het Uytgeworpen Kerckbos, nu lant synde, suytwaerts den Kerckacker, westwaerts aen 't Singelbosch.

Kaart van de
Turfvaart en Bieloop
tussen de IJermolen
en de Achtmaalse-
brug, 1818. SAB
1984-535.

Uitgeworpen: gerooid. Voormalig bezit van de kerk of een rente opbrengend voor de kerk.

VAARTVELD – 1801 – RH283, 216V

Twee gemet zaailand: Vaartveld; 387 roeden: het Vaartvelt, met een dreef.

VAARTVELD – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel zaayland: het Vaartveld, noordoost tegen den Dogakker, zuydwest de Middeldreef.

Veld, 'woeste grond', na ontginning ook cultuurland, hier gelegen aan de Turfvaart.

VEERTELZAAD – 1668 – GP263, 5

Landt: de Veertelsaet, half gemet.

VEERTELZAAD – 1724 – RH97, 185

Den Voorsten Crauwelaar, oostwaerts de Veertelsaat; half bunder saeylant: de Veertelsaat.

VEERTELZAAD – 1771 – RH108, 220V

Half bunder saayland: de Veertelsaat, west de voorste Crauwelaar.

VEERTELZAAD, ACHTERSTE – 1681 – R729, 158A

Een perceel saeylant: de Achterste Veertelsaet, anderhalf gemet.

VEERTELZAAD, ACHTERSTE – 1744 – RH279, 169V

Een perceel saayland: de Agterste Veertelsaat, twee gemet.

VEERTELZAAD, VOORSTE – 1668 – GP263, 39

Landt: de Voorste Veertelsaet, anderhalf gemet.

VEERTELZAAD, VOORSTE – 1681 – R729, 158

Een perceel saeylant, boschen en driessen: de Vorste Veertelsaet.

VEERTELZAAD, VOORSTE – 1706 – R734, F135

Een perceel saeylant: de Voorste Veertelsaet, anderhalf gemet.

VEERTELZAAD, VOORSTE – 1742 – GP272, 108V

Anderhalf gemet: de Voorste Veertelsaet.

VEERTELZAAD, VOORSTE – 1801 – RH283, 215

Half gemet zaayland: de Voorste Veertelzaad, zuid den Ouden Boomgaard.

Een veertelzaad is vier lopenzaad, ofwel $4 \times 0,21$ hectare = 0,84 hectare (als we uitgaan van de grote lopenzaad).

VELD, LAAG – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel weyde: het Laagveld, noordoost tegen den Vossegragt, zuydoost de Lindeweyde, zuydwest de Middeldreef, noordwest de Lorreweyde.

VELD, NIEUW – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel zaayland: het Nieuw Veld, noordoost de nieuwe Brugdreef, suytoost de houtwas tegen de Raamsedreef, zuytwest de Drapdreef, noordwest de Louisedreef.

VELDJE – 1668 – GP263, F5

Den achtersten dries: 't Velleken, veertig roeden.

VELDJE – 1742 – GP272, 83

Veertig roeden van den agtersten dries: 't Velleken.

Veld duidde oorspronkelijk de woeste gronden aan, zowel de hooggelegen als de moerassige. Nadat een deel van het veld ontgonnen was, kon de naam ook op het in cultuur gebrachte stuk grond overgaan.

VEN – 1836 – N 6403, 92

Een perceel zaailand: het Ven, 55 roeden (M 410).

VERBRANDE BRUG – 1777 – RH111, 14V

Bosch aan de verbrande Brug, west de Bieloop.

VERBRANDE BRUG – 1788 – RH282, 188

Het heijbosch by de Verbrande Brug, oost den Bieloop, west de Leemstraat.

VERBRANDE BRUG – 1803 – RH283, 240

Heyde by de Verbrande Brug op de Rith.

Brug die ooit door vlammen verwoest werd? Zie Brandebrug.

VERBRANDESTRAAT – 1709 – RH234, F48

Weylant aende Verbrande straet.

Zie Brandestraat.

VIJVERDREEF – 1878 – P401, 1640

De Vijverdreef, lopende van het Raamschoor naar het Hillegat, lang 770 meter.

Lag er een vijver aan deze dreef?

VLAMENMOER – 1703 – R734, F37V

Een perceel moervelts: Vlaemenmoer, twee gemet, ontrent t'Raamschoor.

VLAMENMOER – 1711 – R736, F101V

Een perceel moervelts: Vlamenmoer, vier gemet, ontrent t'Raamschoor.

Moer uitgeveend door Vlamingen? Vlaamse abdijen waren al in de late middeleeuwen actief bij het exploiteren van de moeren in de Baronie, bijvoorbeeld te Etten, Terheyden. Gezien de late vermeldingen hier eerder bezit van een familie Vlamings.

VLAMINGSWEIDE – 1544 – RH120, 21

Een bunder lant en bemde: Vlemminckxweyde omtrent de Honsvonder.

Weiland van de familie Vlamings, Vlemmincx. Vergelijk Jan Peter Vlemincx diemen noemt Jan Beytels, 1547, R 710, fol. 93; Denys Wytman Jan Vlemmincx, 1533, R 707, fol. 16; Anthonis Vlamincx diemen noemt van Zelle, 1534, H 804, fol. 1; Wytman Stoffel Wytman Peter Vlemincx, 1616, R 515, fol. 74v.

VLIEREN – 1668 – GP263, 6

Weijde in de Vlieren.

Gebied waar Vlier, *Sambucus nigra*, groeide. Of Vlier < vledder, 'moeras'?

VONDERAKKER – 1744 – RH279, 170V

Een perceel saeyland: den Vonderacker, twee gemet, zuid de Vonderdries, noort de Vonderweyde.

Akker bij een voetbrug.

VONDERDRIES – 1744 – RH279, 170V

Een parceeltje weyde: de Vonderdries, honderd roeden, noort den Vonderacker.

Dries, 'huisweide', dan wel 'uitgeputte akker'.

VONDERWEIDE – 1744 – RH279, 171

Een perceel weyde: de Vonderweyde, 2½ gemet, zuid de Vonderacker.

VOREN, KORTE – 1836 – N 6403, 92

Een perceel zaailand: de Korte Vooren, 19 roeden (M 408).

Voren zijn ploegvoren.

VOORSTE VEERTELZAAD – 1744 – RH279, 169V

Een perceel zaayland en driske: de Voorste Veertelsaat, twee gemet.

Zie Veertelzaad. Het perceel is inderdaad precies vier grote lopenzaad ofwel een veertelzaad groot.

VOSENGRACHT – 1801 – RH283, 216V

De Mastweyde, den Mastakker, den Druypakker, het Vaartveld, zuid tegen de turfvaart, noord de Rithsche straat., west de Vossegragt.

VOSENGRACHT – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Lorreweyde, over de Middeldreef van den Moervlietaard, noordoost den houtwas tegen de Vossegragt, zuydoost de Laage Weyde.

Gracht waar een burcht van een vos zat? Een gracht is een wal rondom een akker. Vossen maken holen op hoge gronden, dus ook in wallen.

VOSSENMOER – 1703 – R734, F36v

Een perceel moervelts: Vossenmoer, een gemet, aen 't Raemschoor.

Moer van de familie Vos. Vergelijk Adriaen Willem Vos, 1448, R 710, fol. 52v; Mr. Willem de Vos, 1575, R 715, fol. 172v.

VRIJE AKKER – 1801 – RH283, 216

125 roeden zaayland: den Vryakker, noord de Ritsche straat, zuid de turfvaart.

Vrij kan betekenen 'in vollen eigendom iemand toebehoorend' en dan vooral in de zin van geen leen zijnde.⁵⁷

VRIJE WEIDE – 1801 – RH283, 216

Een gemet bosch en land: de Vrij Weyde, noord de Ritsche straat, zuid de Turfvaart.

Zie Vrijakker.

WAGENMAKERSAKKER – 1777 – RH111, 36

Een perceel weyland op de Vloed: Wagemakers Akker, zuid den Bieloop, west de Dreeff (leen).

WAGENMAKERSAKKER – 1786 – RH111, 280

Een perceel zaayland op den Vloed: Wagemakers Akker, zuid den Bieloop., west de Dreeff.

WAGENMAKERSAKKER – 1839 – N 6406, 161

Een perceel zaailand op den Vloed: Wagenmakersakker, een bunder, 37 roeden (N 303) en 61 roeden (N 304).

Bezit van de familie Wagenmakers. Vergelijk Godevaert Jacop Wagemakers, 1474, D, fol. 20v.

WEIDE, ACHTERSTE EN VOORSTE WEIDE – 1753 – RH106, 6v

Vier gemet: den Heijakker, Agterste en Voorste Weyde, noort den Bieloop.

WEIDE, GROTE – 1567 – R714, F160

Noch de Groote Weyde metten Nyeuwen Acker.

WEIDE, GROTE – 1698 – RH233, F46

Een bunder lant over tSchoor: de Groote Weide.

WEIDE, GROTE ACHTERSTE – 1668 – GP263, 73

Weijde: de Groote Achterste Weijde, anderhalf gemet.

WEIDE, LAGE – 1640 – RH274, 3v

Twee parcheeltiens weyde: de Leege Weijden, op den Bieloop achter de Rijdt.

WEIDE, LAGE – 1744 – RH279, 170v

Een perceel saeyland: de Leege Weyde, half bunder.

WEIDE, LAGE – 1801 – RH283, 218

Vier gemet zaayland: de Leege Weyde, oost hoeve Moervliet, zuid tegen de Turfvaart, noord de rithsche straat.

WEIDE, LAGE – 1802 – RH283, 217

Drie gemet weyde: de Leege weyde, oost de Vossegragt, zuid de torfvaard, noord de Rithsche straat.

WEIDE, LAGE – 1817 – III-86, 6371, NR.58

De Lindeweyde, noordwest het Laagveld of Laage Weyde.

WEIDE, LAGE – 1931 – DE BOER28, 29

Kavels rogge in de Lage Wei

WEIDE, LANGE – 1670 – RH275, 21

Stuck weyden: de Langhe Weyde, in twee parchelen, over den Bieloop, vier gemet (Leen van Burgst) (by Giessenborgh).

WEIDE, LANGE – 1674 – R728, F115

De Lange Weyde, suijtwaerts de Huijsweij van de Hoeff.

WEIDE, LANGE – 1934 – DE BOER 31, NR.4

Een perceel weiland: de Lange Wei aan de Bijloop, 0,9 hectare. M 790.

WEIKE, ACHTERSTE – 1916 – BREDANAAR35, 53

Een perceel bouwland: het Achterste Weike, L 392, 29 are.

WEIKE, HOOG – 1668 – GP263, F39

Vant Hooghweijcken.

WEIKE, HOOG – 1753 – RH106, 7

Hoog Weyken en Moervelt.

WEIKE, KLEIN – 1662 – R726, 195

Het Cleyen Weyken en den Nieuwen acker, vier gemet.

WEIKE, LAAG – 1696 – R732, 129V

Een perceel weyden: het Leegh Weijken, een gemet aenden Bieloop.

WEIKE, VOORSTE HOOG – 1681 – R729, 156

Een perceel weijden: Vorsten Hoogh Weijken, half bunder, opden Aert opde Rith.

WEIKE, VOORSTE KLEIN – 1742 – GP272, 258V

Een gemet: 't Voorste Kleijn Weijken.

WEIKENS, LAGE – 1700 – R733, F94V

Een perceel weyde: de Laege Weijkens, een bunder.

Weiland was soms gelegen in de dorpsakker, soms langs de beek. Weiland werd oorspronkelijk niet gehooïd, evenmin als beemden beweïd werden. Driessen werden slechts een paar jaar beweïd en dan weer omgezet in bouwland; weiden bleven veel langer liggen.

De vegetatie van de weilanden bestond uit een groot aantal kruiden en grassen. De bodem van de weilanden was voor een deel natter, mineraalrijker dan een ander stuk van het weiland. Hierdoor was er een grote variatie in begroeiing. De beste grassen voor een weiland waren Engels en Frans raagrass, beemdlangbloem, timotheegrass, beemdgrass, vossenstaart

en kamgras: in de negentiende eeuw was het grasbestand erg gevarieerd en bestond het slechts voor een klein deel uit bovengenoemde soorten. In de twintigste eeuw ging het Engels raaigras sterk domineren. Dit gras combineert een hoge opbrengst met een goede smaak en resistentie tegen veel ziekten. In het wild kwam het van oudsher voor langs karsporen.

WEIDEAKKER – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel zaayland: den Weydakker, suytoost de Drapdreef, noordwest het zoogenaamde Hoogboske.

Is bedoeld Weydeakker? Of een akker die wijd weg lag?

WESTHUISAKKER – 1801 – RH283, 218

Een perceel zaailand: den Westhuysakker, met hoff, zeven gemet, zuid de torfvaart.

WESTHUISAKKER – 1817 – III-86, 6371, NR.58

Een perceel zaayland: den Westhuijsakker, noordoost met een heg tegens de Moervliethof, zuydoost den Vaartkant, zuydwest de nieuw gemaakte en genaamde Brugdreef, noordwest de nieuw gemaakte en genaamde Louisedreef.

De westelijk van het huis, de boerderij, gelegen akker. Vergelijk Oosthuisakker.

WETERINGLOOP – 1878 – P401, 1601

De Weteringloop van de Ritsche straat, perceel O 327, door het Dorp en Emmers Akkers naar het Aabroek, perceel H 51, lang 3313 meter.

Een wetering is een waterloop.

WRIJTERSGOED – 1699 – P127, F470

Vijf bunder erffs mette huysinge: sVrijtersgoet, wylen Adr. Adr. Rombout sGrauwen.

Goed, 'onroerend goed, landerijen', hier van de familie Wrijters. Vergelijk Lysbeth Jan Wrijters, 1499, R 415, fol. 127v; Adriaen de Wryter, 1519, R 426, fol. 178v.

ZAALDEN, ELF EN ACHT – 1836 – N 6403, 92

Twee percelen zaailand: de Elf en Acht zaalden, 43 roeden (M 405, 412).

Een zaalde is een akkerbed. Zaalde is jonger dan bed. Zie verder bij Bedden.

ZIJDE, LAGE – 1760 – RH107, 109V

Twee bunder saeylant: de Leege Zijde.

ZIJDE, LAGE – 1768 – RH108, 157V

Een perceel zaayland: de Leege Syde.

Laaggelegen kant van een groter gebied.

ZOETEKINDERENMOER – 1427 – ASB13, 116

Erf in Soete Kindermoer opte Ramen; in Soetekinderenmoer.

Moer van de kinderen van Soete.

ZUURLAND – 1871 – NBOC11, 1034

Verkoop van schaarhout en eiken bomen op de hoeve Zuurland: vijftien kavels extra zware eikenboomen op den Huisdries, in de Ruit, de Doelen, ..

ZUURLAND – VM

Monumentale boerderij aan de Rithsestraat 285

Zuur land bracht zuren gewassen voort. Zoet land was vruchtbaar; zuur land niet.

NOTEN

- 1** Hoppenbrouwers, Cor: De taal van Kempenland, z.pl., z.j., p.57 (met een verspreidingskaartje van aangelag en aanstede).
- 2** Zie Collectie Havermans, GAB IV-1, nr.1645.
- 3** Gorp, Jan en Albert van: Gids voor Kasterlee, p.64, 65.
- 4** Verdam, p.21.
- 5** Molemans, J.: Profiel van de Kempische toponymie, Naamkunde 9 (1977), p.23.
- 6** Verdam, p.21. meter Gysse-ling: Overzicht van de toponymie van Waasland, Meded.32 (1956), p.98.99. J.Molemans: Profiel van de Kempische toponymie, Naamkunde, 9 (1977), p.23.
- 7** RZ281, f86.Gedrukt in Taxandria, 39 (1932), p. 128.
- 8** De Vries, p.11.
- 9** Prims, Floris: Waar ligt Schilde? Studies over de Antwerpse Kempen, Turnhout (2000), p.286(overdruk van Antwerpiensa).
- 10** Blankaart, pp 332, 333, 334.
- 11** Buitenhuis, p.166.
- 12** Goossenaerts, p.175.
- 13** Hoeufft, p.128.
- 14** Verdam, p.154.
- 15** Hoeufft, p.160.
- 16** Blankaart, p.411, 412.
- 17** Buitenhuis, p.166.
- 18** Hage 5, nr.2, (1975), p.54.
- 19** Hage 11/12(1981/2), p.167.
- 20** Verdam, p.240.
- 21** Van der Sijs, p.963.
- 22** De Vries, p. 245.
- 23** Verdam, p.245.
- 24** Huisman, J.: De Hel-namen in Nederland, Brabants Heem 5 (1953), p.117.
- 25** Buiks en Leenders, II, p.7.
- 26** Gysseling, meter : Enkele Belgische leenwoorden in de toponymie, Naamkunde 7 (1975) p.5 e.v.
- 27** Helsen en Helsen, p.36.
- 28** Verdam, p.564.
- 29** Tack, Guido, Paul van den Bremt en Martin Hermy: Bossen van Vlaanderen, Een historische ecologie, (Leuven) 1993, p.168; J.Buisman: Duizend jaar weer, wind en water in de Lage Landen, deel 2: 1300-1450 (1996), p.338.
- 30** Groot Placaet-Boeck, inhoudende de placaten ende ordonnantien vande Hoogh.Mog: Heeren Staten-Generael der Vereenighde Nederlanden..’s Gravenhage (1658), p.1318.
- 31** Buiks, Chr.: Iets over de jacht in vroeger eeuwen, Meded. blad van de Heemkundekring ‘De heerlijkheid Oosterhout’, 6 (1982) nr.2-3, p.249 e.v.
- 32** Van der Sijs, p. 990.
- 33** Verdam, p.512.
- 34** Buiks(1994), p.399.
- 35** Hage, I, p.65.
- 36** Buiks(1990), p.131.
- 37** Verdam, p.481.
- 38** Strube, Eg.I.: De dorpskeure van Wambeek (1417), Eigen Schoon en De Brabander, 46 (1963), p.369.
- 39** Bezemer, W.: Oude rechtsbronnen der stad Breda, Werken der Vereniging tot Uitgave van de bronnen van het Oud Vaderlands Recht, eerste reeks, nr.14, ‘s Gravenhage (1892).
- 40** Cerutti, I, nr.264.
- 41** Nunen, H.G van (red.): Het land van Peel en Maas, Roermond (1996), p.95.
- 42** Goossenaerts, p.508, 509.
- 43** Debrabandere, p.899, 900.
- 44** Leenders (1989), pp.42, 43.
- 45** Gysseling, I, p.701.
- 46** Leenders (1989), p.39
- 47** Van der Hoeven, p.4.
- 48** Hage 5, nr.2 (1975), p.55.
- 49** Verdam, p.483.
- 50** Leenders (2006), p.131.
- 51** Schönfeld, meter : Waterna-men (1955), p.189.
- 52** Buiks en Leenders, Deel IV, p.537.
- 53** Jaeger, Peter de: Zwerven door de Rith (z.pl., z.j).
- 54** Buitenhuis, p.545.
- 55** Hoeufft, p.126.
- 56** De Vries, p.133.
- 57** Verdam, p.751.

COLOFON

Titel: Veldnamen in de voormalige gemeente Princenhage

Erfgoedrapport Breda 60

Auteur: Chr. Buiks

Kaarten: H. de Kievith

Objectfoto's: A. Schut

Eindredactie: G. Otten, H. de Kievith

Ontwerp en lay-out: Studio Maaiké Klijn

De auteur heeft zijn best gedaan de rechthebbenden op de illustraties te achterhalen. Degenen die menen rechten te hebben kunnen zich met hem in verbinding stellen.

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2018

Gemeente Breda

Ruimtelijk Economisch Domein
Team Erfgoed
Postbus 90156
4800 RH Breda